

Dhrank

Ezarius

Op het scherp van de snede

Samenlevingsopbouw in buurten-in-verandering

Anne van Veenen

Met medewerking van
Joke van Baaren, Frank Boerboom, Ronald Bijnaar, Deanna Gozzi,
Carla ten Have, José Spiering, Gina Thijssen en Rieks Westrik

Inhoud

Vooraf	7
Inleiding	9
1. ZUIDWIJK	
1.1 Joke van Baaren: <i>Zorgen dat klagers niet de overhand krijgen</i>	15
1.2 Frank Boerboom: <i>Opbouwworkers lopen niet met ladders</i>	29
1.3 Samenvatting en analyse Zuidwijk	39
2. PENDRECHT	
2.1 Rieks Westrik: <i>En bij de prijsuitreiking breng je iedereen samen</i>	47
2.2 Frank Boerboom: <i>Bij een cursus opvoeding blijkt dat vrouwen nog veel meer in hun hoofd hebben</i>	81
2.3 Samenvatting en analyse Pendrecht	99
3. HOOGVLIET	
3.1 Deanna Gozzi, Carla ten Have, Gina Thijssse: <i>Ook sociaal zwakkere mensen zullen ergens moeten wonen</i>	109
3.2 Ronald Bijnaar: <i>Eigenlijk zou je bij iedereen thuis moeten kunnen komen</i>	137
3.3 Samenvatting en analyse Hoogvliet	147

---

4. OVERSCHIE, ZESTIENHOVEN II	
4.1 José Spiering: <i>Dit plan moet slagen en dat kan alleen als je regels afsprekt</i>	155
4.2 Samenvatting en analyse Overschie, Zestienhoven II	173
5. OP HET SCHERP VAN DE SNEDE, ENKELE CONCLUSIES	
5.1 Sociale ontwikkelingen in buurten-in-verandering	179
5.2 Samenlevingsopbouw: binden en verbinden	182
5.3 Aanwezigheid, contact en leggen van relaties	188
5.4 Sociale samenhang, leefbaarheid en veiligheid	190
5.5 Samenlevingsopbouw en sociale begeleiding van herstructurering	193
5.6 Projecten en basiswerk	197
Noten	201
Gebruikte literatuur	205

2. Pendrecht

2.1 Rieks Westrik: *En bij de prijsuitreiking breng je iedereen samen*

Rieks Westrik is vanaf 2001 opbouwwerker in Pendrecht. Daarvoor werkte hij o.m. als opbouwwerker in de stadsvernieuwingswijken Crooswijk en Spangen.

47

'Herstructureren is vooruitgang'

Veel Pendrechtenaren van het eerste uur vinden de herstructureren een vooruitgang, maar ze zeggen er vaak wel bij dat het tien jaar te laat komt. "We zijn ver door de bodem gezakt, dat krijgen we nooit meer goed." Standpunt van bewoners die al lang actief zijn binnen de Bewonersorganisatie Pendrecht, de BOP, is: we willen dat Pendrecht een wijk wordt met een gevarieerd aanbod, met huur en koop. "We moeten even door de zure appel heen bijten," zegt de voorzitter van de winkeliersvereniging, "straks is Pendrecht vernieuwd met gevarieerde groepen bewoners en dan heb ik een goede klantenkring".

De georganiseerde bewoners hebben geen behoefte om de discussie over de herstructureren nog eens opnieuw te voeren met nieuwkomers.

Ze zeggen: er is met bewoners gesproken door de corporatie en de deelgemeente, dat heeft een Wijkvisie opgeleverd en die moet worden uitgevoerd. Maar als je met ze door praat blijkt dat bewoners wel willen dat de goedkope woningvoorraad blijft. Daar zit eigenlijk iets tweeslachtigs in. Dat is te begrijpen, maar het is wel lastig om mee te werken. Er zijn natuurlijk ook mensen in de wijk die denken: als je die portiekwoningen sloopt ben je de Antillianen kwijt.

De afgelopen tien jaar is de bevolking van Pendrecht enorm veranderd en door de herstructureren zal de wijk ook de komende tien jaar nog een drastische verandering meemaken. De ambitie van de wijkvisie is een sociaal en economisch evenwichtig opgebouwde wijk. De portiekflat verdwijnt en ook de kleine woningen zullen tot het verleden behoren. Het open karakter en de structuur van de wijk moeten blijven bestaan. Op dit moment heeft Pendrecht een eenzijdige bevolkingsopbouw. Er zijn nog veel oudere bewoners die in de jaren vijftig bij de bouw van Pendrecht in de wijk kwamen wonen. Hun kinderen zijn verhuisd naar

grottere woningen in Barendrecht en Spijkenisse. De laatste tien jaar vestigden zich veel jongere nieuwkomers in de wijk vestigden, vaak mensen met lage inkomens.

De analyse dat de woningvoorraad verouderd en eenzijdig is klopt in grote lijnen wel. Dat leidt tot een eenzijdige bevolking van mensen aan de onderkant van het huursegment. Daaronder zijn veel nieuwkomers met een sociaal zwakke positie, die vaak een hele reeks problemen aan hun hoofd hebben.

Waar deze groep heen moet als de goedkope woningen worden gesloopt blijft een groot vraagteken.

Herstructurering van Pendrecht

De vernieuwing van de wijk is gestart met de modernisering van het centrum, Plein 1953, de winkels en het wijkgebouw. Naast 'urban villa's' en koopappartementen worden ook woongebouwen voor ouderen gebouwd (huur en koop).

De Zierikzeebuurt (voorheen Pendrecht 1) heeft al een ronde met renovatie en nieuwbouw achter de rug. Er zijn inmiddels nieuwe inzichten en daaruit volgen nog een aantal ingrepen. Begin 2004 wordt een eerste paal geslagen voor 78 seniorenwoningen en 28 eengezinswoningen. Later worden de complexen Serooskerke en Oldenzeec gesloopt en komen daar ook woningen terug in het duurdere segment.

In de Herkingenbuurt (voorheen Pendrecht 2 en 3) zijn een aantal galerijflats aan de Oldegaarde en een reeks eengezinswoningen gerenoveerd. In 2002 is een nieuw woongebouw voor ouderen (de Ostreaflat) opgeleverd en zijn gerenoveerde flatwoningen (de Vissenkommen) in gebruik genomen. De rest van de buurt is een enorme bouwplaats. De portiekflats en de winkelstrips aan de Herkingenstraat zijn gesloopt en daarvoor in de plaats komen 177 eengezinswoningen.

Voor de zuidkant van Pendrecht is een grootschalige ingreep in de maak. Voor de 1200 goedkope portiekflats en de duplexcomplexen komen 900 woningen terug, met volgens plan 300 goedkope, 300 middeldure en 300 duurdere woningen, waarvan veel in de koopsector. In 2003 worden studies gedaan naar de stedenbouwkundige randvoorwaarden voor de ontwikkeling.

Pendrecht Zuid bestaat uit de Tiengemetenbuurt en de Ossenissebuurt, voorheen Pendrecht 4 t/m 8. De galerijflats in deze buurten werden eerder gerenoveerd. Deze flats werden vroeger verhuurd door grote Rotterdamse firma's als RDM, Shell en HAL en worden nu te koop aangeboden aan nieuwe bewoners. Daarmee is Pendrecht verrijkt met een nieuwe categorie bewoners: eigenaarbewoners.

Veel mensen met een kleine beurs maken zich zorgen waar ze heen moeten. Er zijn maar enkelen die beslist in hun flatje willen blijven wonen. Enkele families in de Vissenkommen, een karakteristieke flat in de Herkingenbuurt, die daar vanaf 1956 wonen keerden na de renovatie terug. Ze vinden het fantastisch dat ze daar nu nog zitten, maar de meeste bewoners van die flats zijn vertrokken naar elders. Een familie in de Zierikzeebuurt heeft alles op alles gezet om in de buurt te kunnen blijven wonen, maar ze bleven een eenling. Een andere bewoner vertelt op de website van de BOP dat hij tevreden is met zijn flatje en dat hij zich afvraagt waarom sloop nodig is. Hij is geneigd om zich bij de situatie

neer te leggen. Je kan er toch niets meer aan doen, zegt hij. Ik heb tegen hem gezegd dat ik hem best wil helpen om de discussie aan te gaan, maar dat we dan wel contact moeten leggen met zijn buren en kijken of er draagvlak is voor behoud van de portiekflat. Mijn indruk is dat hij daar niet echt op zit te wachten.

Ik vind het niet de taak van een opbouwwerker om te roepen: ik vind dit goed en ik vind dit niet goed. Belangrijk is dat bewoners die het aangaat zelf kunnen opkomen voor hun standpunt.

Er zijn verschillende geluiden in de wijk over de herstructurering, maar die klinken niet allemaal even goed door. Mensen durven soms niet voor de draad te komen met hun mening of ze zien niet goed welke mogelijkheden er zijn om de discussie aan te gaan.

49

Ik wil altijd graag weten welke drive er bij mensen zit. Wat willen ze zelf: blijven, ergens anders heen, blijven op bepaalde voorwaarden. We moeten daar meer naar doorvragen. Dat gebeurt eigenlijk nauwelijks. Herhuisvesters van de woningcorporatie komen bij bewoners aan de deur in een situatie dat sloop een voldongen feit is en vragen dan: waar wilt u heen en kan ik u daar bij helpen. Luisteren is dan al een gepasseerd station. Ook een kritische opbouwwerker hoort niet goed wat bewoners willen als hij komt met de gedachte: waarom moet dat allemaal plat, zijn ze nou helemaal bedonderd.

Een bijkomend dilemma is dat mensen graag duidelijkheid willen. Ze willen weten wanneer hun huis wordt gesloopt. Dan weten ze waar ze aan toe zijn. Het vergroot de onzekerheid als je de zaak nog eens van een andere kant bekijkt. Om dat aan te kunnen moet je sterk in je schoenen staan. Of je moet een sterke onderlinge band hebben in je omgeving. Vaak bestaan die banden niet meer door de veranderingen in de wijk. Nieuwkomers hebben die sociale contacten meestal nog niet.

Ik vraag me wel af of je in bepaalde situaties niet beter kunt renoveren dan slopen. Er zijn eengezinswoningen waar mensen zelf veel aan gedaan hebben. Ze kennen hun buren en hebben een buurtsamenleving opgebouwd. Vaak zie je in buurten desintegratie maar als nog samenhang bestaat moet je zoeken naar mogelijkheden om daarbij aan te sluiten. Je moet niet te snel zeggen: we slopen de handel. Het idee dat de buurt dan weer mooi en netjes wordt blijkt vaak een illusie. Ik heb in Crooswijk en Spangen gezien dat je met nieuwe woningen nog geen nieuwe buurt hebt.

Er worden in de stad door deskundigen van diverse disciplines interessante verhandelingen gehouden over Pendrecht, haar verleden en toekomst. In de wijk wordt er door bewoners veel over gesproken en

over getobd. Deze twee niveaus worden zelden aan elkaar geknoopt. Het opbouwwerk heeft het initiatief genomen voor de ontwikkeling van een informatiecentrum en een website www.vitaalpendrecht.nl over de herstructurering. Je moet laten zien wat er staat te gebeuren. Op een aantal plekken in de wijk willen we 'hufterbestendige' kasten neerzetten met computers, zgn. 'digilinia's'. Daar kunnen mensen informatie vinden en reageren op de plannen. Op de website geven bewoners en functionarissen hun mening.

Monument van wederopbouw

De Rotterdams Kunst Stichting organiseerde in 2003 een discussie met architecten, ontwerpers en corporatie over het behoud van de kwaliteiten van Pendrecht. Pendrecht is een monument van de wederopbouw. De wijk werd ontworpen door Lotte Stam-Beese, in de traditie van de beweging Opbouw, met licht, lucht en ruimte. Het was ook experiment met een nieuwe vorm van stedelijkheid dat ruimte moest bieden voor vrij gekozen sociale contacten.

De buurten zijn opgebouwd uit wooneenheden, 'stempels', met een mix van galerij, portiek-, eengezins- en ouderenwoningen. Hiermee werd sociale menging van buurten beoogd.

Belangrijk element vormt het vele groen, ontworpen als gemeenschappelijke openbare tuin. De openbare ruimte nodigde uit tot ontmoeting en gezamenlijk gebruik, en had zo een pedagogische functie.

De architecten en volkshuisvesters waren het er over eens dat de sociale menging grotendeels is verdwenen. De eenzijdige goedkope woningvoorraad staat een gevareerde bevolkingsopbouw in de weg.

Het openbaar groen fungeert niet meer zoals aanvankelijk beoogd. De openbare tuin is anno 2003 een niemandsland en leidt tot onveiligheid. Blijvende kwaliteit vormt de beplanting van bomen en hagen.

De corporatie heeft gekozen voor voorzichtige ingrepen in de Herkingenbuurt en de Zierikzeebuurt, aldus Frans Zeulevoet, districtsmanager van de Nieuwe Unie. De stempels keren terug bij de eengezinswoningen in de Herkingenbuurt, maar de gemeenschappelijke tuin wordt niet gehandhaafd. De meeste portiektagewoningen worden gesloopt, met uitzondering van 240 woningen in de Herkingenbuurt. In Pendrecht Zuid wordt veel rigoureuzer ingegrepen en een ander woonmilieu ontwikkeld, met behoud van een enkel blok.

Er is nog steeds veel vraag naar de woningen in Pendrecht. In 2003 kwamen op het aanbod van etagewoning in de Stavenissestraat 250 reacties. De woningen worden gesloopt omdat er een andere differentiatie nodig is, met koop, huur en bereikbare woningen. De woningvoorraad bestaat nu voor 95% uit bereikbare huurwoningen. Dit heeft de afgelopen tien jaar geleid tot eenzelfde instroom. Dat is een ramp voor de samenlevingsopbouw en leidt tot ghetto's in de goedkope voorraad, aldus corporatiemanager Zeulevoet.

Er staat er nu één digilinia-kastje bij de bewonerorganisatie. De financiering komt uit het leefbaarheidsproject Ossenissebuurt. Voor de site gaan we bewoners interviewen. Iedere geïnterviewde bewoner brengt zijn eigen fanclub mee en zo werkt het als een sneeuwbal. Verder heeft de site nieuws over gebeurtenissen in de wijk.

Binnen de BOP was in het begin nogal wat sceptis over het idee. Mensen

in de wijk hebben geen computer, zeiden ze. Dat is een vergissing. Het is een goed middel om mensen aan het woord te laten en reacties uit te lokken. De producent van de website, PiRomedia, is gericht op verhalen van mensen zelf en werkt niet vanuit vooringenomen standpunten. We gaan als opbouwworkers ook zelf filmpjes maken met bewoners.

Reactie van de Nieuwe Unie dNU op de vraag om mee te doen en materiaal te leveren was dat ze eerst een eigen website wilden ontwikkelen. Ook de wijkcoördinator van de deelgemeente is afwachtend: wat gaat die opbouwworker nou weer doen, wat wil hij? Ze vinden dat ik te hard ga en te weinig luister naar anderen.

Corporatie en deelgemeente willen eerst een éenduidig communicatieplan ontwikkelen en één geluid naar de bewoners uitzenden. Ik kreeg te horen dat ik het plan voor de digilinia maar via de officiële vertegenwoordigers van de BOP moest inbrengen in de communicatiewerkgroep van het kernteam. Voor de herstructurering zijn een stuurgroep en een kernteam gevormd en het kernteam heeft weer allerlei werkgroepen.

Ik begrijp nog steeds niet precies wat de verhouding is tussen stuurgroep en kernteam. Het ligt niet zo erg in mijn vermogen om dergelijke organisatiedingen precies te snappen. In het kernteam zitten vertegenwoordigers van deelgemeente, corporatie en BOP. Het uitvoerend opbouwwerk zit formeel nergens in.

Via de communicatiewerkgroep moet de wijkcoördinator de communicatie van dienst Stedenbouw en Volkshuisvesting dS+V, dNU en de deelgemeente stroomlijnen. Na een jaar komt daar een pak papier uit waar alles in staat. En dan? Dan wacht vaak het ronde archief, totdat er nieuwe mensen komen die het weer oppakken.

Ik houd ervan om icts via een grocimodel al doende op te bouwen. Je begint ergens mee. Het wordt altijd wat. Ik kan van tevoren niet zeggen waar het schip gaat stranden.

Het voorstel voor het informatiecentrum lanceerde ik samen met de wijkpredikant. We hebben het voorlopig Deltahuis genoemd, omdat de plannen voor de wijk lijken op een reddingsplan en Pendrecht één grote herinnering is aan de watersnoodramp van 1953. Ik heb een initiatiefgroep gevormd van bewoners, de wijkmanagers van de deelgemeente en de corporatie en de portefeuillehouder van de deelgemeente Dominic Schrijer. Met die groep bezochten we het informatiecentrum in Hoogvliet. Conclusie is dat we in Pendrecht op kleinere schaal gaan werken. De initiatiefgroep is bezig het plan uit te werken.

Het voorstel van het opbouwwerk voor een informatiecentrum is ook bedoeld om een voet tussen de deur te krijgen en de discussie over de herstructurering meer publiek te maken, met een centrum waar iedereen kan zien wat de plannen voor de nieuwe wijk zijn en daarop kan reage-

ren. De discussie is nu te beperkt en wordt soms afgeschermd. Verschillende groepen moeten de gelegenheid krijgen om hun geluid te laten horen.

College van B en W op bezoek in Pendrecht

Op 16 mei 2003 bracht het College van B en W een bezoek aan de Herkingenbuurt en bezocht de Ostreaflat en de gerenoveerde flats de Vissenkommen. Daarna vond een gesprek plaats met bewoners in Wijkgebouw de Middelburg.

De bewoners brengen de volgende zaken ter tafel:

De herstructurering van de Herkingenbuurt duurt nu al drie jaar. Huizen staan te lang leeg en er wordt niet gesloopt omdat er nog bewoners zijn.

Het moet na de sloop fatsoenlijk worden gehouden, door het terrein in te zaaien. Er liggen stenen en de heggen zijn te hoog. Tuinen van sloophuizen worden niet onderhouden.

Er zitten krakers in slooppanden.

We hebben last van dealers en junks. Ze worden van de ene plek naar de andere verplaatst.

In het weekend is er geen politie en niemand komt kijken bij een klacht.

Ik ben vijf keer overvallen. Door dat tuig kun je niet meer naar Plein 53.

De politiepost is opgeheven en de politie is niet uitgebreid. Het metrostation is onveilig en er is permanent toezicht nodig.

Waarom worden alleen koopwoningen en villa's gebouwd, en geen huurwoningen voor mensen als ik met een minimuminkomen.

Waar blijven de mensen die nu in Pendrecht wonen.

Er wordt te weinig voor ouderen gebouwd.

De ouderenwoningen in de Zuiderkroon van Humanitas zijn niet te betalen.

Er is een clubgebouw nodig voor Antillianen en Surinamers.

Er moet meer ruimte komen voor de jeugd, speelplaatsjes.

Er is een ruimte nodig voor kinderen die op straat lopen. We hebben daar last van na zes uur. Ze trekken bloemen uit de tuintjes en gooien stenen naar lampen.

De kleintjes worden nu opgevangen in een woning. Op zaterdag en zondag komen daar 50 kinderen.

Wethouder de Faria:

Het sluiten van de politiepost is bedoeld om meer agenten op straat te krijgen. Voor Pendrecht zijn 12 agenten beschikbaar, waarvan er steeds twee op straat zijn. Er komt een Wijk Service Punt waar de toezichtshouders zitten en aangifte gedaan kan worden. De plannen voor de wijk zullen daar ook gepresenteerd.

Er komt voor Pendrecht een wijkveiligheidsprogramma in 2003.

Er is gestart met preventief fouilleren. Dat moet de veiligheid vergroten.

Wethouder van Sluis:

Ik hoor voor mijn portefeuille niet zulke moeilijke dingen: opruimen na sloop, dat moet toch kunnen.

Het verbeteren van het functioneren van winkelcentrum Plein 53 is niet makkelijk. Er is al veel geld in gegaan. De woonprojecten in de wijk zijn belangrijk.

Wethouder Pastors:

Als het gaat om sociale huurwoningen moet je kijken naar de totale voorraad. Tot voor kort waren bijna alle woningen sociale huurwoningen. U bent daar het slachtoffer van.

Tot de jaren '80 was dit een fatsoenlijke wijk. Mensen die wat beters zochten, groeiers, konden niet terecht in de wijk en gingen naar Barendrecht. Er kwamen anderen voor

hen in de plaats, buitenlanders, mensen die geen respect hebben voor de normen en waarden hier.

De oplossing is duurdere woningen bijbouwen. Mensen die meer verdienen en een volgend huis zoeken kunnen dan in de buurt terecht. Daarvoor is sloop nodig.

Bewoner:

Aan de Slinge staan dure koopwoningen al een jaar leeg.

Weithouder Pastors:

Dat is het bewijs van mijn verhaal. De mensen voor wie die woningen zijn bedoeld zijn weggegaan. De wijk is verkleurd en er zijn mensen in de plaats gekomen die de taal niet spreken. Ook dat is een bewijs.

Mensen die zich verder ontwikkelen moeten hier een huis kunnen vinden in plaats van in Barendrecht.

53

Bewoner:

In Pendrecht Zuid worden 1200 woningen gesloopt en daarvoor komen 900 woningen terug. Waar gaan die mensen heen?

Wethouder Pastors:

De herstructurering is een proces van 10 jaar. Er is al veel verloop. Er is voor ieder een oplossing. Dat is een garantie.

Bewoner:

Is die oplossing in de nieuwe Herkingenbuurt? Ik woon daar 11 jaar.

Waar moet ik heen? Ik wil de wijk niet uit.

Ik zit nu in de overlast. Natuurlijk begrijpen we dat sloop en nieuwbouw overlast geeft maar afspraak is: direct slopen als een complex leeg is en het terrein egaliseren en inzaaien. Maar dat gebeurt niet.

Jaap Boogaart, directeur De Nieuwe Unie:

We gaan bouwen in de Herkingenbuurt, of de woningen verkocht zijn of niet. We zijn het aan de bewoners verplicht om te zorgen dat geen vertraging ontstaat bij de nieuwbouw. Eventueel maken we er huurwoningen van.

Herhuisvesting hoeft geen probleem te zijn want zo'n 55% van de voorraad blijft bereikbaar. Dat is voldoende voor de mensen die in de wijk willen blijven.

Knelpunt is dat velen het liefst naar een ouderenwoning willen en die ontbreken in de bestaande voorraad.

Dominic Schrijer, portefeuillehouder deelgemeente Charlois:

Mensen die in Pendrecht willen blijven wonen krijgen een aanbod van een passende woning in de wijk.

De ouderenwoningen die worden gebouwd hebben een mix van bereikbaar en duurder. Ook de Zuiderkroon heeft 55 huurwoningen.

Herhuisvesting van mensen uit sloopwoningen heeft prioriteit.

Gespreksleider Marien de Lange, wvd. directeur dS+V:

Er is hier dus de toezegging gedaan dat iedereen die dat wil bij sloop een passende woning krijgt aangeboden in de wijk.

PvdA deelgemeentebestuurder Dominic Schrijer gooide medio 2003 de knuppel in het hoederhok met een pleidooi voor spreiding van nieuwkomers. Het ging hem vooral om maatregelen tegen concentraties

van kansarmen. Leefbaar Rotterdam riep in reactie op Schrijer om een ‘allochtonenstop’.

In de wijk wordt verschillend gereageerd. Een aantal georganiseerde bewoners zegt: “Waar maakt die Schrijer zich druk om. Wij gaan deze wijk veranderen. Er is hier straks geen ruimte meer voor onaangepaste Antillianen, Turken en Marokkanen.” Ik betwijfel dat zeer. Aanleiding voor de reactie van Schrijer waren cijfers van het Centrum voor Onderzoek en Statistiek COS over de bevolkingsontwikkeling tot 2017. In die cijfers is de beoogde verandering van de wijk niet terug te vinden.

54

Charlois en IJsselmonde verkleuren

De bevolking van de Rotterdamse deelgemeenten Charlois en IJsselmonde zal de komende vijftien jaar opmerkelijk verkleuren. Het Centrum voor Onderzoek en Statistiek voorspelt dat er in Charlois dan nog maar een kleine vijftien procent autochtonen overblijft. In IJsselmonde restert ongeveer eenderde.

In het COS-rapport ‘Prognose bevolkingsgroepen 2017’ vallen vooral de berekeningen voor Charlois op. Tot op heden is de deelgemeente in Rotterdam-Zuid nog vrij gemengd. Bijna de helft van de bewoners is autochtoun (48,6), de rest is allochtoun, d.w.z. komt uit het buitenland of heeft één of twee buitenlandse ouders.

Dat veel deelgemeenten steeds gemixter worden heeft volgens het COS allereerst te maken met de al voorspelde groei van allochtone bevolkingsgroepen. Als het om de Turken, Marokkanen en Surinamers gaat zijn er niet zo veel nieuwe migranten, maar meer ‘vervolgmigranten’. Tachtig tot negentig procent van de nieuwelingen komt voor de hereniging met een nieuwe of oude partner, of met ouders. Dat het percentage allochtonen in Rotterdam groeit heeft echter over het algemeen meer te maken met het stijgende geboortetal dan met migratie.

Dat sommige deelgemeenten veel sterker verkleuren dan andere heeft vooral te maken met de aantrekkingskracht van bepaalde wijken op bepaalde bevolkingsgroepen. Zo voegen meer bewoners uit arme landen in Azië, Afrika en Latijns Amerika zich bijvoorbeeld bij de huidige – nog kleine – gemeenschappen in Charlois. Het COS verespelt dat de groep bewoners uit arme landen flink zal aanzwellen, van de huidige 45.000 tot bijna 1000.000 in 2017.

Daarnaast neemt de groep Antillianen in Rotterdam opvallend toe: van de huidige 20.000 tot ruim 34.000

Uit: Rotterdams Dagblad, 1 augustus 2003

De discussie over spreidingsbeleid roept bij mij herinneringen op aan twintig jaar geleden. Ik kwam nieuw als opbouwwerker in Crooswijk en daar circuleerde toen de nota ‘Met het schaamrood op de kaken’ waarin het Wijkorgaan Crooswijk en de opbouwworkers werden beschuldigd van discriminatie. De Crooswijkers zeiden: we gaan allochtonen spreiden over de stad, met een maximum per wijk van 15%. Later werd dat een maximum per portiek. ‘Twee Turken op een trap, dat ken nog.’ Ook dat ging de hele stad door. De mensen van de huisvestingscommissie in de wijk werden aan de schandpaal genageld als racisten die buitenlanders geen woningen wilden geven. Het leidde tot grote spanningen in de wijk

en mensen gingen elkaar uitsluiten.

Wethouder Van der Ploeg nam het idee van een spreidingsbeleid over. Er verschenen nota's over 'Leegloop en toeloop' en 'gebundelde deconcentratie'. Vooral die laatste term is me bijgebleven. Idee was om mensen in groepen naar bepaalde gebieden te geleiden, Turken naar Schiebroek bij voorbeeld.

Toen deze ideeën werden bedacht bestond nog een strikt systeem van woningtoewijzing. In een stadsvernieuwingswijk ging 80% van de nieuwe woningen naar bewoners uit de wijk en 20 % naar mensen uit de rest van de stad. Toen het systeem van woningtoewijzing en inplaatsing werd losgelaten kon er niet meer gestuurd worden. Vijf jaar geleden toen ik in Spangen werkte was de verhouding allochtoon en autochtoon daar al 80% en 20%.

55

Een spreidingsbeleid strandt want het is niet uitvoerbaar. Een gevarieerde woningbestand kan op den duur wel helpen om een evenwichtiger bevolkingssamenstelling van wijken te bewerkstelligen. Om dat te laten slagen is samenwerking nodig van gemeente, corporaties en bewonersorganisaties. Er is een soort poldermodel nodig waarin iedereen iets te winnen heeft. Dat was ook het motto van de manifestatie Zon op Zuid van bewonersorganisaties in herstructureringsgebieden. Een van de eisen is een tijdelijk verlaagde huur voor nieuwbouwwoningen voor de huidige bewoners. Als bewoners kunnen doorstromen naar een nieuwe woning zullen ze eerder denken dat die herstructurering een goed idee is. Ook Turkse bewoners zullen dan zeggen: het gaat leuk worden in Pendrecht.

Ostrea-flat: Pendrechtenaren van het eerste uur

Eén van de voorzitters van de BOP heeft er jaren op gehamerd dat er goede en bereikbare ouderenwoningen gebouwd moeten worden. Zo kun je oudere Pendrechtenaren vasthouden in de wijk en een toekomst perspectief geven.

In de Herkingenbuurt werd de Ostrea-flat gebouwd met 60 ouderenappartementen. De meeste bewoners zijn autochtone Pendrechtenaren. Ze hadden voorrang omdat ze hun woningen uit moesten wegens sloop. De bewoners zijn blij met hun nieuwe woning. Ze wonen daar schitterend. Het complex heeft een gemeenschappelijke ruimte met een sociëteit. Er wordt geklaverjast en er is een groepje mensen dat garant staat voor de organisatie van activiteiten. In december stond een Opzoomerkerstboom voor de deur, waarvoor ze samen de versiering maakten.

De voorzitter van de flatcommissie haalde herinneringen op aan de begintijd van Pendrecht, toen ze de speeltuin oprichtten en zelf de schommels maakten. De wijk grensde toen nog aan het weiland en de nieuwe bewoners graven de koeien brood 'uit dank voor het fraaie

stukje grond dat ze hadden afgestaan?

Er was in die periode een nauwe band tussen bewoners en woningcorporatie Onze Woon Gemeenschap, OWG. De mensen praten nog met melancholie over ‘de OWG-tijd’. Een belangrijke persoon was de woonconsulent, mevrouw Clazien Kramer, die iedereen persoonlijk kende. Ze was ook vele jaren verloskundige in de wijk. De eerste bewoners van Pendrecht kwamen uit het Oude Noorden, de Afrikaanderwijk, Crooswijk, vanuit een inwoonsituatie naar een eigen woning. Voor hun gevoel kwamen ze uit de hel in de hemel.

Bij mensen van die generatie zit tragiek. Ze zagen de wijk in de jaren tachtig in de versukkeling raken met de komst van allerlei nieuwkomers. Je hoort ze denken: kunnen ze geen geoefende bewoners op ons afsturen, mensen van onze eigen soort, het gaat zo toch de verkeerde kant op. Daarin zit een diepe teleurstelling.

Ze hebben het woongebouw ‘Ostrea’ genoemd, oester. Het sluit aan bij het Zeeuwse karakter van de wijk. De voorzitter overhandigde bij de opening aan burgemeester Opstelten een doos oesters en lichtte de keuze van de naam toe: “We zoeken veiligheid in deze flat, als in een oester.” Een voorstel om het gebouw naar Lotte Stam-Beese te noemen, de ontwerpster van Pendrecht, haalde het niet.

Ik hoop niet dat de bewoners zich afsluiten. Dat gebeurt bij voorbeeld wel in de Zuiderparkflat, een woongebouw voor 55plussers vlak bij metrostation Slinge. De bewoners hebben er een bastion van gemaakt, compleet met prikkeldraad. De mensen houden alles dat op de flat gebeurt nauwlettend in de gaten. Toen ik daar een brief in de bus deed kwam er meteen een dame op me af die vroeg wat ik kwam doen. Ik wil in gesprek met de oudere Pendrechtenaren. Ze zijn toch de constante factor in de wijk en ze kunnen zorgen voor integratie en cohesie in de buurt. Ze hebben een idee hoe het samenleven in de wijk zou moeten zijn. Sterke punt van die generatie is dat ze veel weten van nabuurschap en hoe je dat organiseert, met verenigingen en bewonerscommissies. Ik wil van oudere bewoners horen wat dat nou was, het oude Pendrecht, en wat er is veranderd. Ik wil ook van ze horen wat hun ervaringen kunnen betekenen voor nieuwkomers.

Ideeën over nabuurschap verschillen vaak niet veel. Een Antilliaanse vrouw die werkt in de wijkwinkel van de BOP heeft van haar woning een paleisje gemaakt, maar het portiek is vuil en een raam is kapot. Ze zei pas tegen mij: “Rieks, beneden mij is een woning leeg en iedere avond bid ik tot Dios: alstublieft geen Antilliaan onder mij.” Maar er kwam natuurlijk wel een Antilliaan in die woning. “Dat is niet erg, joh,” zei ik tegen haar, “je gaat naar hen toe en je zegt: ik woon hier plezierig en dat wil ik graag zo houden, dus hou het ‘s avonds een beetje rustig.”

Ze maakt zich zorgen over de ontwikkeling van de wijk en over de toekomst van haar zoontje, op eenzelfde manier als veel autochtone bewoners.

Er zijn veel overeenkomsten tussen mensen van verschillende komaf maar het rare is dat het niet bij elkaar komt. Begrijpelijk is het wel, maar het is heel jammer dat er weinig grensverkeer is. Het moet eigenlijk meer schuren tussen die verschillende culturen.

In de Zierikzeebuurt gaan bewoners nu nieuwkomers in de buurt verwelkomen. Mensen vinden dat een leuk idee en ze willen het ook. We gaan dat nu echt doen. Ik heb gezegd: laten we het gewoon een jaar proberen en kijken wat het op levert. Jullie vertellen in die ontmoetingen over wat jullie belangrijk vinden voor een goed samenleven in de buurt.

57

In Pendrecht kom je nog veel mensen tegen die de kans hadden om weg te gaan maar er voor gekozen hebben om in de wijk te blijven wonen. Dat zijn niet de allerarmsten. In een wijk als Crooswijk zag je vaak dat veel mensen uit nood achterbleven in de buurt omdat ze geen kans hadden om weg te komen. Tijdens de stadsvernieuwing tamboereerde de woordvoerders natuurlijk: nu zijn wij aan de beurt. Maar veel kansrijke bewoners waren toen al vertrokken naar Zevenkamp.

De voorzitter van een bewonerscommissie van de Herkingenbuurt heeft tot het eind toe de sloophulp van de Stellendamstraat opgehouden, zodat hij in één keer over kon naar de Ostrea-flat. Met een aantal anderen heeft hij de poot stijf gehouden en gezegd: ik wil hier blijven wonen tot de nieuwbouw klaar is. Hij heeft er voor gezorgd dat verlichting werd opgehangen, lampen die vast zaten aan de schakelaar van ENECO en aangingen met de straatverlichting. Hij bleef met een aantal mensen achter in een blokje terwijl de straat leeg liep. Ze kregen allerlei ellende over zich heen. Leegstaande woningen werden gekraakt door junks. Tuintjes werden niet meer bijgehouden. Mensen waren daar vroeger erg aan gehecht en als je de tuin verwaarloosde kreeg je, op aangeven van bewoners, de OWG aan de deur.

Goed kunnen wonen tijdens de sloophulp in een herstructureringsbuurt is een garantie op succes voor een nieuwe buurt. Daar is nog veel te winnen. In een aantal gevallen lukt het om de periode tussen sloophulp en nieuwbouw te overbruggen maar de meeste bewoners wachten de ellende van sloophulp niet af en vertrekken bij de verhuurstop. Wat kan helpen is tijdelijke bewoning van leegkomende woningen. Ook een achterwacht in de vorm van een meldpunt bij het ouderenwerk voor mensen die geïsoleerd raken is belangrijk.

Weinig huidige bewoners van de Herkingenbuurt zullen terecht komen

in de eengezinswoningen die nu gebouwd gaan worden. Met begeleiding van Steunpunt Wonen zijn wel bewonersgroepen gevormd die mee-praten over de nieuwbouw- en renovatieplannen. Bewoners uit de renovatieblokken van de Vissenkommen konden kiezen uit verschillende ingrepes. Het renovatieclubje zette zich ook in voor extra toezicht tijdens de sloop. Uiteindelijk keerde maar één van de bewoners die mee deed aan het planteam terug. Die mocht natuurlijk bij de oplevering de officiële handeling verrichten. De woningen zijn bedoeld voor starters en worden verkocht voor prijzen onder de 100.000 euro. Het ziet er heel aantrekkelijk uit en verkoop goed.

58

Er werd ook een bewonerswerkgroep gevormd om te praten over de stedenbouwkundige opzet van de Herkingenbuurt. Discussiepunt was vooral het ontwerp van de eengezinswoningen met gesloten bouwblokjes. Dat is een breuk met de traditie van Pendrecht dat van oudsher alleen open woonblokken kent, met veel openbaar groen. Bewoners zijn met de architect op excursie geweest naar Amsterdam om te zien hoe een gesloten tuin er uit kan zien. Uiteindelijk is gekozen voor het gesloten blok omdat mensen dat tegenwoordig willen. Als de tuinen niet zijn afgesloten en de bergingen vrij toegankelijk zijn is het eerste dat nieuwe bewoners zeggen: er moet een hek komen.

Herhuisvesting

Uit onderzoek onder een steekproef van 268 huishoudens uit gesloopte woningen in de Herkingenbuurt en de Zierikzeebuurt blijkt dat de meeste huishoudens terecht kwamen in een vergelijkbare woning. Vaak gaat het om een portiekflat met een gelijk aantal kamers. De nieuwe woning is iets groter: gemiddeld 54 vierkante meter in plaats van 44. Dat is nog steeds niet bijster groot, aldus Marijke van Waarde in een afstudeeronderzoek voor de TU Delft, maar dat komt omdat het overwegend doelgroepen betreft die geen grote woning kunnen betalen: starters, werklozen en eenoudergezinnen.

Eén op de vijf huishoudens maakte een sprong van een flat naar een rijtjeshuis. Tachtig procent van de respondenten gaf aan dat ze het liefst in Pendrecht wilde blijven wonen, maar dat is maar voor de helft gelukt.

Van de mensen die wel binnen Pendrecht een nieuwe woning vonden kwamen sommigen opnieuw in een sloopwoning terecht. Op het moment van verhuizing was bij hen niet bekend dat de woning die ze betrokken op de nominatie stond voor sloop. Bewoners geven aan dat ze meer informatie en begeling van de woningcorporatie bij de herhuisvesting hadden gewenst.

De onderzoeker voorziet knelpunten bij de herhuisvesting in de toekomst omdat het aanbod van bereikbare woningen beperkt is. Advies aan corporaties en overheden luidt dan ook om niet alleen dure woningen te bouwen maar ook bestaande woningen aan te passen.

Bron: Waar blijf je met herstructureren? Een onderzoek naar effecten van herhuisvesting voor bewoners; Marijke van Waarde, TU Delft / Steunpunt Wonen 2003

Ongenoegen

Er is veel ongenoegen bij oudere Pendrechtenaren over de achteruitgang van de wijk en de onveiligheid. Veel mensen die van oudsher PvdA stemden kozen bij de verkiezingen in 2002 voor Leefbaar Rotterdam en de LPF. Het goed is dat je het nu kan zeggen, hoor je in de wijk.

Er wordt veel geklaagd over zwerfvuil, geluidsoverlast, verpaupering van de portieken. Meestal wordt niet met zoveel woorden over buitenlanders geklaagd. Er is vooral kritiek op de overheid die toelaat dat de wijk verloedert.

In de vergaderingen van de bewonerswerkgroep van de Zierikzeebuurt is de grootste ergernis een balkon dat is vervuild en een zonwering die steeds uithangt. In die woning, bij een 55plus complex, kwam een Antilliaanse mevrouw wonen. Eerst één vrouw alleen en daarna zaten er al snel meerdere mensen in.

Zo'n balkon vinden de omwonenden vreselijk. Elke keer wordt gevraagd aan de corporatie waarom daar niets aan gedaan wordt. "Ja, we zijn langs geweest," is dan de reactie, "maar het is moeilijk." Zo'n balkon wordt ervaren als een inbreuk op hoe het hoort, op wat netjes is en hoe de buurt altijd was. Vroeger kwam de huismeester meteen orde op zaken stellen. Oudere Pendrechtenaren werden zelf door de corporatie aan de regels gehouden. Op een gegeven moment is dat allemaal losgelaten. Mensen begrijpen niet hoe dat heeft kunnen gebeuren. Bewoners spreken de corporatie en de deelgemeente daarop voortdurend aan. Ze communiceren niet rechtstreeks met de familie van dat balkon.

De secretaris van de bewonerswerkgroep is zo'n veertig jaar en werkt in de Botlek bij de Shell, achter een computer. Hij zegt iedere keer dat hij naar Barendrecht vertrekt. Hij woont nu twee jaar in een nieuwe woning in de Zierikzeebuurt en in zijn directe omgeving is niet veel aan de hand. Maar zo'n balkon ergert hem enorm. Maar wat hem het meest hoog zit is het gedrag van kinderen op school. Daar begint hij steeds opnieuw over. Zijn zoontje is bedreigd en moest bij oudjaar zijn vuurwerk afgeven. Wij worden hier de baas, werd er bij gezegd.

Ik ken dat uit stadsvernieuwingwijken. Daar is de reactie: o ja? Maar voor hem is dat allemaal nieuw. Hij scant alle berichten over gastjes van wie het brommertje is afgenummerd en hij weet precies te vertellen waar en wanneer dat is gebeurd. Onlangs stuurde hij een mailtje naar de deelgemeente met klachten over overvallen op Plein 1953. Tot zijn grote verbazing kreeg hij per ommegaande antwoord van de voorzitter van de deelgemeente, Dick Lockhorst.

Betr.: Aandacht voor problemen in Pendrecht

Rotterdam, 13 januari 2003

Geachte heer Lockhorst,

In uw nieuwjaarstoespraak spreekt u over het feit dat er door repressie getracht wordt om het veiligheidsgvoel onder de bevolking terug te krijgen. Uiteraard ben ik het hier volmondig mee eens. Het feit is echter dat dit alleen opgaat voor de wijken en buurten waar deze acties plaats vinden. In de andere wijken lijkt het echter onveiliger te worden, ik spreek nu over de wijk Pendrecht, hier zijn binnen één week twee overvallen gepleegd, een op een sigarenwinkel en de andere op een bakker. Op het Plein 1953 waar een drankverbod van kracht is zitten met regelmaat nog steeds de alcoholisten wat te drinken, de mensen van de politie en van Veiligheid en Toezicht kijken vaak de andere kant op zodat ze niets zien.

Een gedeelte van Pendrecht is aangemerkt als probleem-gebied, echter hier is nog nooit een preventieve foulleer actie gehouden. Wel is inmiddels aan de Slinge een bord met gedragsregels geplaatst, hetgeen waarschijnlijk weinig tot geen resultaat zal hebben, daadkrachtiger optreden van de Politie en Buurt en Wijkbeheer zou mijns inziens veel meer vruchten afwerpen. Op het terras van snackbar Hans zitten 's zomers veel mensen, een aantal van deze mensen komen zeer bedreigend over op de oudere buurtbewoners die bij het postkantoor geld gaan halen. Dit terras zou mijns inziens moeten worden opgeheven of worden verplaatst naar een andere locatie. Verder is heel Pendrecht ruimschoots voorzien van zwerfvuil dat door de wijk heen wait. Na het insturen van een klacht of bellen naar de klachtentelefoon wordt daar dan uiteindelijk wat aan gedaan, hetgeen toch niet de bedoeling van een klachtentelefoon kan zijn. Deze is voor het melden van klachten en niet voor het melden van zaken die periodiek door de gemeentelijke instanties moeten worden gedaan. (Waar betalen wij anders onze gemeentelijke belastingen voor.)

Het is mij het afgelopen weekeinde opgevallen dat de Zierikzeestraat, met name het gedeelte waar gesloopt wordt, er keurig netjes uit ziet. Dit is te danken aan de aannemer die daar de sloopwerkzaamheden uitvoert. Ik weet best dat zwerfvuil niet vanzelf ontstaat en dat het een kwestie van mentaliteit is van de mede wijkbewoners maar het is mede de taak van gemeentelijke instanties om de wijk netjes en schoon te maken en te houden. Ook meer voorlichting v.w.b. Huis- en Zwerfvuil in meerdere talen zou op zijn plaats zijn.

Verder is er regelmatig sprake van overlast door overbewoning en door mensen met een andere leefgewoonte dan een gemiddeld gezin. Als goedwillende mensen de veroorzakers op hun gedrag aanspreken worden deze minimaal uitgescholden en in het ergste geval bedreigd en lastig gevallen.

Als deze zaken gemeld worden bij de verhuurder, in dit geval de Nieuwe Unie, wordt er snel en adequaat gereageerd en opgetreden om zo snel mogelijk een oplossing voor de problemen te vinden, echter deze problemen blijven met enige regelmaat steeds terugkeren.

Mede door bovengenoemde feiten en het veranderende woonklimaat in Pendrecht hoor ik steeds meer bewoners moppen en zelfs plannen maken om Rotterdam te gaan verlaten. Het gaat hier om bewoners die een modaal tot 2 x modaal salaris verdienen en dit zijn juist de mensen die de Gemeente Rotterdam meer naar zich toe wil trekken.

Het is mij duidelijk dat u niet direct een pasklare oplossing voor de bovenstaande problemen heeft, maar de genoemde zaken verontrusten mij en een aantal medebewoners dermate dat ik deze (misschien ten overvloede) onder uw aandacht wil brengen.

In afwachting van uw reactie verblijf ik, hoogachtend,
W. Vrolijk

Rotterdam, 14 januari 2003

Geachte heer Vrolijk,

Bedankt voor uw e-mail. Ik ben me ervan bewust dat Pendrecht niet altijd die aandacht krijgt die nodig is, maar toch een aantal opmerkingen mijnerzijds.

Woensdag 15/1 komt de heer Opstelden zelf kennis nemen van de situatie die u mij en ik hem al diverse malen heb gescherst. De situatie rond de politie-inzet en de noodzakelijk spoedige opening van een volwaardige politiepost in Pendrecht is een van de geschilpunten tussen mij en de heer Opstelden. Het aanwijzen van gebieden waar preventief gefouilleerd mag worden (in Rotterdam maar steeds één gebied tegelijkertijd) geschiedt door de stedelijke driehoek (Korpschef Politie, burgemeester en Hoofdofficier van OM) en niet door mij. Dit staat buiten mijn wettelijke bevoegdheid.

Plein 1953 kent een aantal Abc's. Het naleven daarvan is meestal meer een zomeractiviteit, maar ik heb daar zeer recent de politie weer op gewezen ook

nu in te grijpen. Het aantal alcoholisten ter plaatse stoort mij in hoge mate.

Snackbar Hans heeft eind vorig jaar vervroegd zijn terras moeten opruimen en heeft een gele kaart gekregen als horecagelegenheid voor de overlast voor de deur door zijn bedrijfsvoering. Dit betekent dat hij bij een volgende waarschuwing zijn exploitatievergunning kwijt is en moet sluiten.

Over het niveau van straatonderhoud en het schoonvegen door de Roteb heb ik nog afgelopen week een pissige brief gestuurd naar de directie van de Roteb. Het veegbestek wordt niet nagekomen. Ik weet best dat bij vrieskou er nauwelijks geveegd kan worden, maar die situatie is nu beëindigd.

Zo ook blijft de opbouw van een volwaardig wijksericeteam voor Pendrecht door een te groot aantal vacatures mij zorgen baren. Een groot eigen wijksericeteam voor Pendrecht met direct aanspreekbare koppen voor het niveau schoon is m.i. uiteindelijk de oplossing, naast dat meer bevoegde opsporingsambtenaren aangesteld moeten worden als reinigingspolitie met bekeurende bevoegdheid. Hieraan wordt thans stedelijk gewerkt.

Niet compleet maar zomaar even een paar reacties mijnerzijds. Indien gewenst kunt u ook altijd even op de koffie komen om het gehele verhaal aan te horen.

Maak dan een afspraak onder 4107437.

Met vriendelijke groet,

Dick Lockhorst, Voorzitter deelgemeente Charlois

De deelgemeente wordt voortdurend door bewoners bestookt met klachten. Bij een bezoek van de commissie wijkzaken van de deelgemeente aan Pendrecht melden zich minstens 150 bewoners en vaak is een extra vergadering nodig. Ook bij het telefonische klachtennummer regent het klachten. Bij het beheeroverleg komen bewoners steeds met smakelijke verhalen over het falen van deelgemeente, de Nieuwe Unie en de gemeentelijke diensten.

Eén van de bronnen van overlast vormen jongeren. Het is lastig om jongeren die overlast veroorzaken aan te spreken. Je loopt het risico klappen te krijgen. In ieder geval krijg je de meest afgruiselijke ziektes naar je hoofd gegooid of wordt er gezegd dat je naar het bejaardenhuis moet. Een Indonesische dame vertelde dat de kerstboom die voor de deur stond bij het inloophuis Het Verhaal op een bepaald moment was verdwenen. Ze wist wie dat gedaan had en toen ze er wat van zei werd ze door die jongetjes uitgemaakt voor 'slavendrijver'. Dat juist zij daarvoor

uitgemaakt werd ergerde haar nog het meest.

Als iemand in Crooswijk zich niet aan de regels hield gingen de buren er met z'n vijven op af. Zo'n persoon werd dan even stevig toegesproken. Zo werd orde op zaken gesteld. Dat gebeurde niet altijd even zachtzinnig, maar het werkte wel. Dat kom je in Pendrecht eigenlijk nauwelijks tegen. Wat je hier mist is mensen die een honkbalknuppel achter de deur hebben staan.

De buurtagent van Pendrecht was het wat dat betreft overigens niet helemaal met me eens. Toen een jongen bij een pinautomaat een vrouw beroofde werd hij meteen gepakt door mensen in een café die het zagen gebeuren. De politie moest hem snel afvoeren, want hij kreeg rake klappen.

Mensen grijpen dus soms wel zelf in. Maar mensen kennen elkaar in een wijk als Pendrecht niet op eenzelfde manier als in een volkswijk. Er is meer afstand en onbekendheid. Vroeger bestond er veel sociale controle, maar die kwam vooral vanuit de woningcorporatie. Als een kind een ruit ingooide kwam de huismeester aan de deur met de rekening.

In Crooswijk bestond meer een eigen orde van bewoners, denk ik.

De corporatie heeft nog steeds de taak om regels te handhaven. Dat hoort bij het werk van de woonconsulenten. Onlangs hield dNU een schoonmaakcampagne in Pendrecht Zuid, in de zgn. ‘transformatiestrook’ waar op termijn gesloopt wordt. De verkeersruimten bij de bergingen onder de portiekflats stonden vol met oude koelkasten, tv’s, vloerkleden enz. In de toekomst wil dNU strenger optreden en een rekening sturen als daar afval wordt gedumpt. Als niet duidelijk is van wie de rommel afkomstig is krijgen alle bewoners van een portiek een rekening.

Een vrouw kwam klagen in de wijkwinkel dat ze een rekening had gekregen van 22 euro hoewel ze tegen dNU had gezegd wie het afval had neergezet.

Ik heb tegen dNU gezegd dat ze iets vragen van bewoners dat niet kan bij de verhoudingen zoals die in de portieken bestaan. Het is al moeilijk om een goede verstandhouding te ontwikkelen tussen al die verschillende mensen en nu ga je ze iets vragen dat negatief gaat uitwerken op de verhoudingen. Maar de woonconsulent van dNU houdt van kordaat ingrijpen en een deel van de bewoners zal het ook wel een goede zaak vinden.

Als opbouwwerker word je er soms ook aangesproken op overlast. Over zo'n balkon zegt de secretaris van die bewonerswerkgroep tegen mij: “Er zitten toch Antillianen bij jullie op de BOP, kan jij er niet voor zorgen dat zij daar wat aan doen.”

Een deelnemer aan een andere bewonersgroep zei eens tegen me: “Dat zijn jouw vrienden hè, die Antillianen.” “Ja,” zeg ik dan. “En jij

ook, dat maakt toch niet uit.”

“Zo zie ik dat niet,” reageerde hij. “Het zijn niet mijn vrienden en ik moet er ook niet een voor mijn bumper krijgen.”

Toch kan ik meepraten met zo’n groep en wordt het geen openlijk conflict. Het zeurt ontzettend, maar ze vinden wel dat ze van alles met me kunnen regelen en dat ik veel weet van de buurt. Dat levert wat op. Misschien moet het dan maar zo.

Oude en nieuwe Pendrechtenaren opzoomeren

Een aantal actieve Pendrechtenaren is afgehaakt. “De deelgemeente belooft van alles maar doet niets,” zegt de voorzitter van een voormalige bewonerscommissie uit de Herkingenbuurt. Hij wil niet meer naar vergaderingen en heeft zijn spullen ingeleverd toen hij verhuisde naar de Ostreaflat.

63

Een bewoner uit de Stavenissestraat was heel lang actief met Opzoomeren. In de berging liggen nog stapels Oppies, de opzoomer-mascotte, die hij zelf heeft uitgezaagd. Ze hangen nog op balkons in de straat. Hij zei tegen mij: “Je moet met een gouden enveloppe naar me toekomen, wil je mij nog aan het Opzoomeren krijgen.” Hij had zich er aan geërgerd dat jongeren de lampjes uit de kerstbomen jatten.

In 2002 stonden er 21 kerstbomen in Pendrecht. Bewoners reageerden daar positief op, ondanks vernielingen hier en daar. De volgende keer zullen ongetwijfeld een paar plekken afvallen, maar Opzoomeren blijft voor mij hoog scoren als methode van samenlevingsopbouw. Het heeft een sterk wervende werking. Mensen vinden het leuk om te doen en er wordt een appèl gedaan op hun creativiteit en inzet.

Er zit ook spanning in. Het oude kader kijkt er heel kritisch naar. Bij oude Opzoomeraars leeft sterk het idee dat Opzoomeren er is om de buurt netjes te houden. Ze ergeren zich als een spandoek te lang blijft hangen. Ze zeggen dat niet tegen de initiatiefgroep in de straat die het spandoek ophing of het feestje organiseerde, maar komen dan bij mij. Ik moet zorgen dat het wordt weggehaald. Vorig jaar kreeg ik zelfs een telefoonje van de politie die een klacht binnen kreeg over een spandoek met ‘Allemaal Rotterdammers’. Ze hadden gehoord dat ik daar verantwoordelijk voor was, en vroegen of ik het maar even wilde weghalen.

Een Antilliaanse vrouw in de Melissantstraat organiseert vaak dingen in de straat. Daar wordt door de bewoners van het eerste uur nogal afhoudend op gereageerd. Het is wel een aardig vrouwtje, is de reactie, maar het is wel allemaal Antilliaans wat ze aantrekt. Ook op haar bezoekers hebben ze het niet zo. Daar wordt het op beoordeeld.

Als je iets samen met Antillianen organiseert komen daar vooral Antillianen op af. Dat klopt. Het is ook lastig om tegen een Antilliaanse bewoonster te zeggen: doe nu vooral iets met mensen uit de straat. Een Ghanese en Irakese vrouw die eerst meededen met koken voor het straatdiner namen later afstand omdat ze toch het idee hadden dat het een soort familieclubje was. Ze dachten ook dat familieleden betaald kregen voor het koken en zij niet.

In Spangen heb ik hetzelfde meegeemaakt. Er moet toch steeds een derde bij zitten, een opbouwwerker, die vraagt of de buren ook benaderd zijn en zegt dat het om de straat gaat en niet om de familie. In de Melissantstraat kwamen kinderen uit andere straten naar het Sinterklaasfeestje, maar het waren wel allemaal Antilliaanse kindjes.

64

Een andere Antilliaanse vrouw, Claudette de Agua Rosada, doet veel met kinderen in de Zierikzeebuurt. Er zaten 35 kinderen bij haar thuis toen ik daar Sinterklaas speelde. Ze had netjes op briefjes geschreven wat ik moest zeggen en ze kregen allemaal een cadeautje toen ze de deur uitgingen. Ze kent al die kinderen.

Ze organiseerde ook een straatdiner. Ook een Turkse en Surinaamse buurvrouw kwamen met eten. Nederlanders deden niet mee. Er kwamen vooral kinderen op af, maar het ging allemaal heel gedisciplineerd. De kinderen zaten keurig aan tafel en ze hielpen haar ook bij het opbouwen en afbreken van de tafels. Haar dochtertje van drie bracht met een ander kind de planken naar de container.

Er werd een condoom gevonden. Claudette wilde weten waar dat vandaan kwam. Uit een portiek in de Bruinissestraat, zei iemand. Ze ging er meteen naar toe, belde aan en zei: "Dit hebben we daar gevonden en de kinderen zeggen dat dit bij u vandaan komt. Is dat zo? We zijn daar niet van gediend."

Als opbouwwerker zou je dat niet direct doen.

Na afloop kwam een Nederlandse vrouw naar me toe. "Jullie hadden wel mazzel met het weer," zei ze, "maar ze wil wel erg veel, hè? Wat haalt ze toch allemaal over hoop."

Er wordt vanuit de buurt wat meewarig gekeken naar mensen die zo'n feestje organiseren. Claudette doet ook ongelooflijk veel en allemaal op haar eentje.

Ze kwam binnen in de wijkwinkel met het verhaal dat ze wilde Opzoomeren maar dat ze dat nooit mocht. Wat bleek? Er was tegen haar gezegd dat ze met drie mensen moest komen. Regel is dat je met een groepje moet zijn om een Opzoomerbon te kunnen krijgen. Sommige opbouwworkers nemen dat letterlijk en zeggen: mevrouw u moet eerst met drie mensen komen, dan kunnen we pas verder. Op zich is het een goed principe maar je moet wel nagaan wat er aan de hand is. Ik ben gaan kijken en dan zie je wat zij doet met die kinderen en begrijp je waarom

ze niet in staat is om dat samen met anderen te doen. Er zijn wel anderen bij maar die kunnen haar tempo niet volgen. Ze improviseert en is erg snel. Dat is fantastisch om te zien.

Je leert zo ook hoe het in bepaalde gemeenschappen en groepen toegaat. Veel Antilliaanse vrouwen die actief zijn in de buurt hebben ook ieder weekend allerlei verplichtingen naar familie en vrienden. Afspraken met een opbouwwerker staan dan niet bovenaan het lijstje. Voordat je je er aan ergert dat ze een afspraak niet nakomen moet je eerst even nagaan hoe dat komt.

Claudette liet me een keer haar woning zien en die stond vol met spullen voor kinderen. Ze kon er bijna zelf niet meer bij. We zijn toen op het idee gekomen om een woning vrij te maken in de flat voor kinderactiviteiten. Dat bleek te duur maar dNU kwam met het aanbod van een sloophoning. Ze hebben dat op orde gemaakt en het fungeert nu als een soort clubhuisje voor kinderen van twee tot dertien, de Parc-club, die door Claudette wordt gerund.

65

Eigen plekken en gezamenlijkheid

Bij Antillianen zijn vooral individuen actief. Het zal nog een tijdje duren voordat daar een beetje organisatie in komt. De criminaliteit speelt daarbij ook een rol. Ze weten zelf het best waar hun jongens uithangen en dat het geen lieverdjes zijn. Ze willen daar ook eigenlijk niets mee te maken hebben. Dat is een verschil tussen de Antilliaanse en de Turkse gemeenschap. Antilliaanse vrouwen hebben soms de neiging te zeggen: dit zijn wel mijn kinderen, maar kun jij ze niet van me overnemen.

Bij Turkse gezinnen is dat anders. Ze zeggen: dat is mijn kind en daar blijf jij met je poten af.

Bij de Marokkanen in de wijk zie ik ook nog geen echte organisatie. Verder is er een behoorlijk Somalische groep in de wijk, maar daar heb ik nog weinig zicht op.

Turkse bewoners hebben in Pendrecht al jaren een eigen organisatie, het Turks Huis. Het gaat om zo'n zestig Turkse families die een hechte band hebben en allerlei dingen samen doen. Onlangs verongelukte een winkelier uit de buurt in Turkije. Op zo'n moment zie je de onderlinge hulpvaardigheid en ook de organisatie die er achter zit.

Het Nederlandse organisatiewezen in de wijk is een afnemende wereld. Bij zo'n Turkse club zie je het groeien. De Turkse vereniging, het Turks Huis Pendrecht, moest wegens sloop verhuizen uit de Herkingenstraat. Daar zaten ze goedkoop, in een lege winkelruimte. Het was lastig om een andere plek te vinden want de deelgemeente wil geen subsidie geven voor huisvestingskosten van zelforganisaties. Ze subsidiëren alleen activi-

teiten die gericht zijn op integratie. De leden van het Turks Huis betalen contributie en ze denken er over om dat wat te verhogen, maar 1150 euro per maand voor huur van een ruimte is te veel voor de vereniging. Er is na veel vijven en zessen toch een soort huurgewenningssbijdrage geregeld met de deelgemeente in de vorm van een aflopende overgangsbijdrage.

Een eigen plek voor een groep werkt naar mijn idee goed. Naast het Turks Huis zouden eigenlijk ook andere groepen een ontmoetingsplek moeten hebben. Een Somalisch, een Antilliaans, een Surinaams en een Marokkaans Huis. Mijn ervaring is dat je eerst iets moet doen met verschillende groepen afzonderlijk. Ze krijgen zo een beetje meer eigen kracht en kunnen het dan aan om iets samen met andere organisaties te doen. In de multiculturele variant, waarin je werkt met een gemengde groep, zijn de Nederlanders vaak dominant en haken anderen af.

Ik ben op dit idee gekomen naar aanleiding van een grote sportmanifestatie die hier in de wijk werd georganiseerd. Doel was o.a. dat ouderen en jongeren iets samen zouden gaan doen. Twee oudere vrijwilligers van inloophuis Het Verhaal vertelden dat zij activiteiten moesten organiseren voor kinderen. Er stond een sjoelbak met grote stenen. De jeugd begon naar elkaar te gooien met die stenen, en zij moesten dat corrigeren. Het lag niet in hun vermogen om op te treden als oppas of jeugdleider. Dat kunnen wij niet, zeiden ze, dat moeten anderen die daarvoor opgeleid zijn maar doen.

Ik heb daarover nagedacht. Je moet dus niet iets organiseren waarbij de verschillende groepen de hele dag bij elkaar zijn. Je moet op de ene plek iets organiseren voor de ouderen en op een andere plek iets voor de jeugd. Jeu de boules voor ouderen op hun eigen baan. En op de speeltuin, waar jongeren toch al komen, voetbal en honkbal. En bij de prijsuitreiking breng je iedereen samen en laat je ze elkaar vertellen wat ze gedaan hebben. Dan krijg je een prachtig tafereel. De voorzitter van de speeltuinvereniging is zo trots als een aap dat hij de prijzen mag uitreiken. En de ouderen vinden het geweldig en zoenen al die zwarte kindjes. En ook de kinderen vinden dat prachtig. Het levert mooie foto's op die uitstralen: we hebben samen iets geweldigs met elkaar gehad. Als je probeert om de hele dag samen dingen te doen op één plek krijg je ruzies over hoe je iets wel of niet moet doen, en over wat netjes is en niet netjes.

Ook bij discussies over de herstructurering moet je ook eerst verschillende groepen afzonderlijk vragen wat zij willen. Daarna kun je dat samen brengen en proberen tot iets gemeenschappelijks te komen. Als je mensen op hun eigen plek benadert kun je ook beter naar ze luisteren en kom je

er achter wat ze vinden, wat ze willen en waar ze mee zitten.

Ik heb dat meegemaakt met Turkse en Marokkaanse vrouwen in Crooswijk. Voordat ik naar ze toe ging moest ik eerst vragen of het goed was dat ik als man bij hen op bezoek kwam. Ja, was het antwoord, jij bent opbouwwerker dus kom jij maar. In een situatie waarin zij zich de baas voelen gaan ze vertellen wat zij vinden. In een gemengd gezelschap zetten Nederlanders de toon en die roepen dan: wat vinden jullie er eigenlijk van. En dan begint iemand die de taal niet goed machtig is onsamenhangende zinnen uit te brengen en weet je al snel niet meer waar het over gaat. Of ze zeggen alleen wat anderen willen horen.

Als de verschillende groepen duidelijk hebben gemaakt wat ze willen kun je proberen om dingen samen te brengen. Daarin kun je als opbouwwerker een rol vervullen. Je geeft weer wat er gezegd is en vraagt of dat klopt. Dat wordt dan bevestigd en dan kun je proberen conclusies te trekken die door verschillende groepen worden gedeeld.

67

Samenwerking met sociaal cultureel werkers is daarbij belangrijk, want zij kunnen zich meestal inleven in een andere cultuur. Sommige bewoners zie je die slag niet maken. Die snappen het niet en je kunt van verre zien dat ze het ook nooit zullen snappen. Veel mensen hebben een leven lang gewoond in Pendrecht. Een dorp, geplakt aan een stad, met een enorme lap Zuiderpark er tussen. En dan komen er opeens een heleboel mensen met een heel andere achtergrond. Ze redden het niet om dat te begrijpen.

Bewoners Organisatie Pendrecht

Eén van de taken van het opbouwwerk is het bieden van ondersteuning aan de bewonersorganisatie. De Bewoners Organisatie Pendrecht, BOP, is het orgaan waarin vertegenwoordigers van de verschillende bewonerscommissies samenwerken. Binnen de BOP zijn vooral bewoners actief die al langer in de wijk wonen. De deelgemeente en de Nieuwe Unie oefenen druk uit om de organisatie te verbreden en om een manier van werken te ontwikkelen die ook nieuwkomers aanspreekt. De formule die de deelgemeente hanteert is 'van bewonersorganisatie naar organisatie van bewoners'. Die discussie komt regelmatig op en verdwijnt weer zodra een ambtenaar iets op moet gaan schrijven om er gevolg aan te geven. Het gestalteerde kader komt dan bij elkaar en gaat daarover op de vertrouwde manier haar mening ten beste geven. Vaak komt dat neer op het uitdelen van zwarte Pieten. Nieuwkomers komen daaraan nauwelijks aan te pas. Vervolgens raakt de discussie zoek, maar het levert wel veel gezeur op.

Er zijn andere methodes nodig om de organisatie te verbreden. Nieuwe bewoners moet je er bij betrekken door ze te benaderen op hun eigen plek en hun eigen wijze. Mijn voorganger Ben van Zanten maakte daar-

mee een begin door ook faciliteiten te bieden aan de Turkse Culturele Vereniging. Ik streef naar een soort platform, waarin ook het Turks Huis en andere groepen zitten. Een federatief verband van losse elementen waarbij je per onderwerp afspreekt wat je samen wilt doen en wat je bindt. Per thema kun je ook een woordvoerder aanwijzen als daaraan behoefte is bij de corporatie of de deelgemeente. Als je zo werkt hoef je niet met z'n allen in één organisatie te zitten. Een vereniging is vaak een keurslijf en levert veel gedoe op.

Maar ik aarzel of je een discussie moet aangaan over dit onderwerp. Op het moment dat ik hierover begin te praten denk ik: dat moet ik eigenlijk niet doen, dat moet iemand doen die verstand heeft van organisaties, van statuten en een verenigingsstructuur, en die daar handigheid in heeft.

In Spangen had je twee organisaties die elkaar naar het leven stonden. Ik merkte dat dit ook voordelen heeft. Je hebt wel ruzie, maar je hebt ook competitie. De één wil niet achterblijven bij de ander.

Volgens de statuten van de BOP moet je behoren tot een bewonerscommissie om lid te kunnen zijn van de bewonersorganisatie. Achtergrond is dat de bewonersorganisatie in 1987 werd gevormd als overkoepeling van de al lang bestaande bewonerscommissies van de woningbouwcorporatie. Deze commissies wilden hun zelfstandigheid behouden ten opzichte van de bewonersorganisatie die tot stand kwam op initiatief van o.m. het opbouwwerk.

De wijk was door de corporatie opgedeeld in zeven afdelingen, ieder een eigen afdelingsbestuur. Pendrecht 1 in de Zierikzeebuurt, Pendrecht 2 en 3 in de Herkingenbuurt enz. Deze besturen hadden allemaal een eigen overleg met de corporatie. De BOP vormde een soort overkoepeling van deze bewonerscommissies, met een maandelijks coördinatievergadering. Deze structuur bestaat nog steeds. De bewonerscommissies ontvingen ‘per deur’ een klein bedrag van corporatie voor organisatiekosten en er is een projectbudget voor het organiseren van activiteiten. Actieve bewoners zitten erg vast aan de woningcorporatie, ook de meer vrijgevochten types. Ze overleggen met de woonconsulent van de Nieuwe Unie waarvoor ze het geld dat ze krijgen mogen uitgeven en proberen er verantwoord mee om te gaan.

Ik ken die potjes inmiddels. Daar wordt vaak nogal vaag over gedaan. Ik snap het mechanisme, maar het is soms lastig om daarmee goed om gaan. Complicatie is dat het opbouwwerk geen eigen activiteitenbudget heeft en steeds op zoek is naar extra geld voor Opzoomeractiviteiten.

De woningcorporatie heeft een eigen beleid voor bewonersparticipatie

op grond van ervaringen uit het verleden. Ze willen eigenlijk het liefst met één of twee vertegenwoordigers communiceren en niet met een hele groep of met ongeorganiseerde bewoners. "Wees blij dat er veel mensen bij jullie langskomen," zeg ik vaak. "Als ze niet meer bij jullie langs komen heb je een groter probleem. Ieder contact dat je hebt moet je koesteren."

Ik snap overigens wel dat het lastig is als ieder met een eigen verhaal komt, zodat je vaak niet meer weet waar het nu over gaat.

Nieuwe ontwikkeling is de vorming van bewonerswerkgroepen, zeg maar buurtgroepen, in de Herkingenbuurt en de Zierikzeebuurt, Tiengemetenbuurt en Ossenissebuurt. Deze werkgroepen moeten de plaats innemen van de vroegere bewonerscommissies.

In de bewonerscommissies tref je vaak vooral oudere personen aan die nog met een vergrootglas gevonden zijn. Onderwerp van gesprek is meestal hoe slecht het allemaal gaat met de wijk. Het gejeremieer is niet van de lucht.

Door een aantal mensen binnen de BOP wordt sceptisch gereageerd op de vorming van buurtgroepen. Oudere Pendrechtaren denken niet in buurten, maar hebben nog de oude indeling van de wijk in hun hoofd. Ze vinden wel dat de BOP zo breed mogelijk moet zijn en veel contacten moet hebben, maar ze willen wel de macht houden. Ze zijn van mening dat zij de bewonersorganisatie zijn en dat de corporatie en de deelgemeente naar hen moeten luisteren.

Nieuw element worden Verenigingen van Eigenaren. In de flats die worden verkocht zijn VVE's opgericht. In de Vissenkommen zitten nu jonge kopers naast oudere huurders. Het wordt interessant om te zien hoe dat gaat en of kopers inderdaad eenzelfde zorg voor de woonomgeving hebben als huurders in Pendrecht vanouds altijd hadden. Het blijkt dat kopers in de Stavenissestraat de neiging hebben om de schoonmaak van het portiek uit te besteden aan een schoonmaakbedrijf in plaats van het zelf te doen.

Op de jaarvergadering van de BOP in 2003 zijn voorstellen gedaan om de statuten aan te passen, zodat naast huurdersverenigingen en bewonerscommissies ook verenigingen van eigenaren lid kunnen worden. Verder staat lidmaatschap ook open voor groepen die zich bezig houden met andere dingen dan wonen en veiligheid.

Voor de jaarvergadering werden allerlei verschillende groepen uitgenodigd die actief zijn in de wijk

Jaarvergadering van Bewoners Organisatie Pendrecht

Presentatie door bewonergroepen uit de wijk

Het was dit keer geen ‘gewone’ jaarvergadering, er zijn uitnodigingen verstuurd aan groepen en individuele mensen die actief zijn in de wijk. Aan de genodigden is gevraagd een korte presentatie te geven van maximaal vijf minuten, en om iets mee te nemen wat symbool staat voor de groep of activiteit.

Aanwezige groepen en personen:

Pendrecht Leefbaar (groep eigenaar bewoners), *Angel Foundation Rotterdam* (zamelt geld in voor een school voor gehandicapte kinderen in Oeganda), *Het Bakken* (opvangcentrum voor daklozen betrokken bij Opzoomeractiviteiten), *Wijkpredikant At Polhuis* (zet zich in voor Deltahuis), *Bewoners Kerkwervesingel* (moet weer parel van de wijk worden), *Claudette de Agua Rosada* (PARC-club voor kinderen van 2 t/m 13 jaar), *Victor Cobos* (kunstenaar, maakt muurschilderingen), *Beheergroep Zierikzeebuurt*, *Ostreaflatbewoner*, *Cemal Kumas* (*Het Turks Huis*), *Holland Amerika Lijnflat*, *Baby Jamanika Zierikzeebuurt* (zoekt ruimte voor Antilliaanse jongeren), *Zuiderparkflat* (doet regelmatig Opzoomeractiviteiten), *Educatieve tuinen* (organiseert lessen voor de scholen, maar ook Plukdagen, waarop elke Pendrechtenaar een boeket bloemen kan plukken), *Jeu de Boules Vereniging*, *de werkgroep Pendrecht 5/6*, *de werkgroep Herkingenbuurt*, *de bewonerscommissie van de Tiengemetenflat*, bewoners van de Nieuwe Unieflat aan de Kerkwervesingel.

70

Ooit was de flat aan de Kerkwervesingel de parel van Pendrecht, vindt Elske Kuijper. Een rustige singel, waar men in de zomer heerlijk op het balkon kon zitten, genieten van de zon en het vrije uitzicht. Men stond op een wachtlijst als je er wilde wonen, een vorm van selectie. Die oude tijden komen niet meer terug, dat is een utopie, dat weten we. Het enige wat wij als ‘oud’ bewoners hopen, is dat de vuile dofpeparel die het nu geworden is een beetje van zijn glans terug krijgt. En dat kan bewaren voor de laatste jaren van het bestaan van de huidige Kerkwervesingel; waar in de nabije toekomst mogelijk woningen zullen worden gebouwd voor kapitaalkrachtigen, een schitterende locatie nietwaar. Dus onbetaalbaar voor die paar, nog overgebleven ‘oud’ bewoners, die er lang met plezier woonden en nu al jaren tevergeefs hun best doen om de verloedering te voorkomen. Er eigenlijk willen blijven wonen.

Maar nu met de plannen voor de Singel, proberen we niet al te negatief te denken en de moed niet op te geven. Hier wordt nog aan toegevoegd dat de bewoners graag zouden willen dat er een toezichthouder komt voor de overlast van scoot-ers, samenscholing en de hangplek.

Claudette de Agua Rosada heeft nu de PARC-club voor kinderen van 2 t/m 13 jaar. Zoekt ondersteuning voor de jeugd ouder dan 13 jaar.

De Beheergroep Zierikzeebuurt. De groep van Joke van Peer pleit voor een schone wijk, het aanpakken van overlast door bewoners in de wijk. Als laatste een snel begin met de bouw van de 55+ woningen.

Het Turks Huis. Cemal Kuma? hoort al jaren dezelfde opmerkingen en zou daar graag veranderingen in zien. Hij heeft daar de volgende ideeën over. Hij zou graag in contact willen komen/ blijven om de problemen gezamenlijk op te lossen. Ook vindt hij dat er vóóruit en niet achterom gekeken moet worden. Hij stelt dan ook voor om de dialoog aan te gaan. In het najaar kan een dag van de dialoog worden georganiseerd i.s.m. de BOP en hij nodigt iedereen daarvoor uit.

Holland Amerika Lijnflat. Peter Luckel vraagt aandacht voor de buitenruimten en de parkeerproblemen. Met name de buitenruimten van de nabije scholen

zou hij graag aangepakt zien. Ook wil hij nog kwijt dat er regelmatig scooterwedstrijden worden gehouden op de Pendrechtseweg met alle overlast van dien.

Zierikzeebuurt. Baby Jamanika zegt dat het haar pijn doet als er steeds klachten zijn over Antilliaanse jongeren en niemand haar helpt bij het zoeken naar een ruimte waar Antilliaanse jongeren hun plekje hebben en Antilliaanse mensen elkaar kunnen ontmoeten.

Wat vinden we belangrijk voor de wijk

Iedere aanwezige krijgt monopoliegeld van de penningmeester om in te zetten voor de oplossing van een probleem in de wijk. Daaruit wordt een actieplan gemaakt voor het volgend jaar.

De BOP zal het komende seizoen veel nadruk leggen op:

1. De Veiligheid en Leefbaarheid in de wijk
2. Opkomen voor de realisatie van betaalbare woningen na de herstructurering
3. Opzoeken inzetten om het samenwonen en samenleven in de straten van Pendrecht te verbeteren
4. De Dag van de Dialoog helpen organiseren
5. Streven naar een Antilliaans Huis voor jongeren uit de wijk
6. Meewerken aan het komen tot een goede opvolging van de huisartsen in de wijk
7. De nadruk leggen op verbetering van de bestrating in de wijk
8. Uitwisseling organiseren tussen organisaties in de wijk
9. Verbeteringen bepleiten rond het Metrostation Slinge
10. De Angel Foundation steunen en onder de aandacht brengen van de wijkbewoners
11. Meewerken aan de realisering van een Deltahuis
12. Hulp bieden bij het zoeken naar een plekje voor jongeren vanaf 13 jaar
13. Zorgen voor de monumenten van de wederopbouw in de wijk
14. Streven naar Opvoedings Ondersteuning
15. Het rondcrossen op bromscooters door de wijk tegengaan.

71

Uitreiking Karel de Stoute speld

Tijdens de pauze wordt de vergadering bezocht door de heer Lionel Martijn, portefeuillehouder van de Deelgemeente Charlois. Hij heeft de eer de Karel de Stoute spelden uit te mogen reiken.

Er zijn twee bewoners van Pendrecht die in het zonnetje gezet worden met een hartverwarmende toespraak over de uitgevoerde activiteiten. Als eerste is Claudette de Agua Rosada aan de beurt, ze vangt al jaren kinderen in haar buurt op en doet spelletjes met ze. Maar corrigeert ze ook als er dingen gedaan worden die niet 'kunnen'. Op eerste Paasdag wordt haar clubhuis voor kinderen met de naam PARC geopend. Dit is mogelijk gemaakt door de medewerking van de Nieuwe Unie.

Claudette vierde alle feesten in haar eigen huis. Ze heeft zoveel succes dat dit niet meer mogelijk is door het grote aantal.

De tweede speld gaat naar Henk Hofman, al jaren vrijwilliger bij de BOP en Wijkwinkelier. Hij spreekt een behoorlijk mondje Arabisch en heeft een reputatie opgebouwd onder vele Arabisch sprekende gezinnen met een probleem, als helper in nood. Naast alle anderen die natuurlijk ook op zijn hulp kunnen rekenen. Met zijn verleden als politieagent is hij goed bekend met de noden en behoeften van zijn medemens. Met boeketten bloemen en met Lionel Martijn gaan ze verrast en ontroerd op de foto.

Uit: Notulen van Jaarvergadering Bewoners Organisatie Pendrecht, 15 april 2003

Er is geprobeerd om nieuwe mensen te betrekken bij de bewonersorganisatie. In Crooswijk heb ik meegemaakt dat Turkse mensen bestuurslid werden. Zij werden voortdurend aangesproken op hun landgenoten. "Je moet eens tegen jullie mensen zeggen," krijgt zo'n jongen dan te horen. En: "Nou hadden we een uitje en jij was er weer niet."

Hetzelfde gebeurt met een Antilliaanse vrouw die werkt in de wijkwinkel. Er komen wel een paar allochtone mensen met formulieren in de wijkwinkel, maar ik vraag me af of je moet proberen om zo'n plek te multicultuurlijseren. Misschien kun je beter zeggen: dit is een Nederlands clubhuis, met Nederlandse mores. Mogelijk kun je op den duur een multiculturele bewonersorganisatie maken, maar voorlopig lijkt het me beter dat ieder een eigen plek heeft, met een los samenwerkingsverband van al die verschillende groepen.

72

Samen activiteiten doen kan makkelijk leiden tot fricties. Dat bleek bij een bewonersgroep die regelmatig een schouw doet in de buurt. Bewoners die daaraan mee doen zijn grijzende types die op iedere slak zout leggen. Als er een blikje op straat ligt zeggen ze: kijk, de Roteb heeft niet zijn best gedaan. Een Antilliaanse vrouw liep ook mee maar was na een half uur al weg. Ze vond dat die mensen zeurden over dat vuil en wilde niet als een soort politieagent door de wijk lopen.

Passen en meten in de Zierikzeebuurt

In de Zierikzeebuurt probeer ik om binnen de beperkte tijd die beschikbaar is 'basisopbouwwerk' te doen: goed kijken en luisteren, contacten leggen met mensen, onderzoeken welke processen zich afspeLEN en wie daarbij betrokken zijn, nagaan wie wat weet en wie je waarop kunt aanspreken, uitzoeken of ook leuke activiteiten mogelijk zijn.

Ik zoek naar houvast en een soort verband in de verschillende buurten door de vorming van werkgroepen. De bestaande bewonerscommissies maken daarvan deel uit. Ik bekijk wat ik met de mensen in een buurt kan. De mogelijkheden zijn ook afhankelijk van de positie die je als opbouwwerker in zo'n buurt hebt. En dat maakt het soms knap lastig.

Het gaat in de Zierikzeebuurt om een groep bewoners die vroeger in de bewonerscommissie zaten van de OWG. Een aantal weet nog precies wat de afspraken waren in de OWG-tijd en wat men nu allemaal nalaat. De bewonerscommissie heet nu werkgroep Zierikzeebuurt. Ze overleggen regelmatig met verschillende mensen van dNU en er wordt geprobeerd beheerafspraken te maken.

Bij mijn komst moest ik het vertrouwen van de groep winnen. Ze hadden in een snel tempo achter elkaar vanuit Charlois' Welzijn verschillende ondersteuners en projectmedewerkers gehad waarmee ze niet uit de voe-

ten konden. Er was iemand ingeschakeld die niet in staat bleek om een afspraak met de mensen te maken. Daarna kwam een werker die voor korte tijd op projectbasis een aantal dingen moest doen. De bewoners wisten precies op te noemen wat ze allemaal niet had gedaan.

Tegen mij zeiden ze: misschien ben jij de opbouwwerker die wij graag willen. Misschien kun jij ons vertellen hoe we moeten vergaderen en zaken moeten aanpakken. Ze hadden een afwachtende houding.

De mensen van de werkgroep hebben hun eigen idee over hoe je dingen doet. De voorzitter heeft ook zijn eigen opvattingen over hoe er vergaderd moet worden. Hij vergadert maar een uur en concludeert ook niet, maar het werkt wel want de mensen vinden het goed. Dat is dus de manier waarop zij werken en het schiet dan zijn doel voorbij om met een cursus vergadertechniek aan te komen.

De werkgroep heeft een eigen ruimte in een leegstaande winkel. Ze gebruiken die plek om twee keer per maand te vergaderen en voor overleg met dNU. Verder staat de ruimte leeg.

Ik stelde voor dat ik een dagdeel in de week in de winkel zou gaan zitten. Zo zou ik makkelijk bereikbaar zijn voor bewoners en een uitvalsbasis hebben om contacten te leggen in de buurt. Verder kwam ik met het idee om een computerkastje neer te zetten in die ruimte, met een website en informatie over de herstructurering. De volgende bijeenkomst zei de voorzitter dat dit maar niet moest. Hij dacht dat ik misschien wel een groepje vrijwilligers kon vinden om in een lege ruimte verderop te gaan zitten. "Wat is dit nou," dacht ik, "ze hebben een ruimte die maar weinig wordt gebruikt. Ze willen dat dus voor zichzelf houden en ze willen daar geen anderen bij."

Je komt dat meer tegen in Pendrecht. Mensen willen graag overleg hebben met de deelgemeente en de woningcorporatie, maar ze vinden het lastig om er vervolgens iets mee te doen in de openbaarheid. "Daar mogen we niet over praten," zeggen ze dan, "dat is geheim en als we er over praten brengt het teveel onrust teweeg."

De bewoners van de commissie hebben hun eigen communicatie met de mensen in de flat waar ze wonen, maar bewoners uit de rest van de buurt kennen ze eigenlijk niet. Toen ik in het winkeltje in de buurt zat kwamen enkele mensen langs met de vraag wat er ging gebeuren met hun flats. Ik gaf door wanneer de vergadering was van de werkgroep en nodigde hen uit om te komen. Dat bleek niet de bedoeling te zijn. We willen niet iedereen zomaar over de vloer, was de reactie. Ze schermen het heel erg af. Nieuwe mensen zie je ze ook na een poosje weer vertrekken omdat ze de indruk krijgen dat ze er niets te zoeken hebben. Een Marokkaanse man heeft het twee bijeenkomsten vol gehouden. We hebben een nieuwsbrief gemaakt, met een groepsfoto van de werk-

groep. Ik wilde eigenlijk dat hun adres en telefoonnummer er ook bij stond. Jullie doen iets voor de buurt, zei ik, en de mensen in de buurt moeten dat ook weten. Dat wilden ze niet. Dat gaf een hele discussie.

Voor de corporatie zijn de bewonerscommissies ‘de mensen uit de buurt’. We hebben het met de mensen uit de buurt besproken Rieks, zeggen ze dan. De Nieuwe Unie heeft die bewonersclubjes heel hard nodig, en stelt ook eisen. Ze krijgen te horen waarom ze allemaal wit zijn en waarom ze niet zorgen dat ze de hele buurt meekrijgen. De bewoners zeggen dan tegen mij: jij bent opbouwwerker, zorg jij voor nieuwe mensen, jij kent nogal wat mensen in de buurt. Dat vinden ze wel een sterk punt. Maar de nieuwelingen moeten wel voldoen aan hun beeld. Ik merk dat er veel weerstand is om zich open te stellen voor anderen. Dat merk ik ook bij de BOP.

De communicatie met de bewoners van de werkgroep was in het begin spannend. Het was ook lastig, omdat ik als opbouwwerker geen duidelijke positie heb binnen het krachtenveld van bewoners en corporatie. Extra complicatie is de financiering van bewonersinitiatieven. In de onderlinge verhoudingen binnen groepen en in de relatie met de corporatie is geld een steeds terugkerend element.

Ik bied ook ondersteuning aan mensen die buiten de georganiseerde kaders actief zijn en probeer relaties te leggen. Zo vroeg ik de werkgroep geld voor het Sinterklaasfeestje dat Claudette de Agua Rosada georganiseerd had. Ze woont ook in de Zierikzeebuurt. Ik had haar voorgesteld dat ik dat als opbouwwerker zou vragen. Als ze het zelf zou doen zou het waarschijnlijk niet lukken. De penningmeester vond 250 euro wel veel geld, tot ik vertelde dat er vijftig kinderen op het Sinterklaasfeest waren geweest. Maar er waren wel bonnetjes nodig. “Ja,” zegt Claudette. “Als ik de foto’s van het sinterklaasfeestje heb ga ik met de bonnetjes naar hen toe.” Het contact kwam enige tijd later toch tot stand. Claudette werd zelfs het oogappeltje van de mensen van de werkgroep.

Ik probeer iemand als Claudette een plek te geven in de wijk en ik merk dat dit werkt. Ik heb haar ook in contact gebracht met bewoners van de Kerwervesingelflat. Het zijn oudere Pendrechtaren die willen dat de overlast wordt aangepakt en dat hun flat wordt opgeknapt. In diezelfde flat organiseert Claudette haar kinderactiviteiten maar er was geen communicatie. Ze hebben nu gezamenlijk in een overleg gezeten met de Nieuwe Unie. Ze hebben ook waardering voor elkaar uitgesproken maar iets samen doen lukt nog niet.

Ze zitten wel samen in een groep die een toneelstuk maakt over Pendrecht. Ik heb met het Rotterdams Wijktheater een aantal mensen bij elkaar gebracht die gaan werken aan een theaterproductie over de veranderingen van de wijk.

Het is passen en meten in de Zierikzeebuurt en kijken welke dingen naar boven komen waarmee je iets kunt, zoals de opvang van kinderen door Claudette. Je bekijkt als opbouwwerker welk aanbod je kunt formuleren op een dergelijk initiatief.

Je moet vooral contact blijven houden met de bestaande bewonersgroepjes, maar het is de vraag of daar toekomst in zit. Het aantal oudere Pendrechtaren neemt af. De mensen gaan naar Barendrecht en de lege plek wordt vaak niet opgevuld. Het clubje dat er zit is er ook niet echt op uit om die plek opgevuld te krijgen. Ze zijn bang dat dan zo'n Antilliaan naast hen komt zitten. Willen we die er wel bij hebben, vragen ze zich af, is die wel te vertrouwen, komt die wel altijd?

75

Er zijn veel autochtonen die echt niet van plan zijn iets samen te gaan doen met Turken, laat staan met Antillianen. Ze vinden dat die mensen zo snel mogelijk moeten oprotteten. Veel oudere Pendrechtaren hebben de wederopbouw meegemaakt en de aarde zit bij wijze van spreken nog onder hun nagels. Ze zijn absoluut niet van plan om mee te doen aan een multiculturele samenleving.

Buurtgroep Herkingenbuurt

In de Herkingenbuurt zijn voorwaarden aanwezig om een beetje vrij te oefenen met een nieuwe manier van organiseren van bewoners. De bestaande bewonerscommissie, afdeling Pendrecht 2, is officieel opgeheven. De bewoners hebben een briefje gekregen dat ze bij de BOP en de opbouwwerker moeten zijn. Er zijn bewonersgroepen in een aantal grote flatgebouwen die blijven staan, een nieuwe bewonerscommissie in de Ostrea-flat en kopersverenigingen in de gerenoveerde flats. Ook de eengezinswoningen die worden gebouwd bieden nieuwe perspectieven voor bewonersinitiatief.

Ik zoek naar een open structuur waarin niet alles is vastgelegd en waarin plaats is voor bestaande bewonersgroepen en voor Verenigingen van Eigenaren. In de buurt kan een nieuw type buurtgroep worden ontwikkeld waarin uiteenlopende bewonersgroepen samenwerken op gemeenschappelijke punten. Ook de scholen en de speeltuinverenigingen kunnen worden betrokken bij zo'n samenwerkingsverband. De groep kan inbreng leveren bij het maandelijks beheeroverleg met de deelgemeente en corporatie.

De ontwikkeling van zo'n structuur vraagt nog veel discussie. De roep om een stevige vereniging en een officiële structuur blijft groot. Zo wilde de voorzitter van de bewonerscommissie van de Ostrea-flat voor de zestig woningen in het gebouw een eigen huurdersvereniging vormen,

met statuten en huishoudelijk reglement. Hij is bang voor onderlinge ruzies als dingen niet goed geregeld zijn. Risico is dat de mensen meteen streven naar posities en een structuur. Nieuwe ontwikkelingen en de komst van nieuwe groepen vragen om openheid, lossere verbanden en nieuwe samenwerkingsvormen.

Projecten en basiswerk

De positie van het opbouwwerk in de wijk is niet meer zo sterk. Het opbouwwerk kan niet meer terugvallen op formele posities in de wijk en moet vooral een plaats verwerven door eigen initiatief.

76

Het opbouwwerk heeft geen eigen positie in reguliere beleidsoverleggen in de wijk. Overlegpartner voor de herstructurering is de BOP en het opbouwwerk komt alleen in beeld als ondersteuner van de bewonersorganisatie. Het overleg wordt gevoerd door bewoners en ik wil als opbouwwerker niet optreden als vertegenwoordiger of zaakwaarnemer van de bewonerorganisatie.

Voor beleidsoverleg over sociale projecten en veiligheid is de gesprekspartner Charlois' Welzijn en niet het opbouwwerk. De gebiedcoördinator van de welzijnsinstelling zit in het preventieteam van politie, corporatie en deelgemeente. Vanuit het opbouwwerk gezien is dat een tussenlaag die het moeilijker maakt verbindingen te leggen tussen bewonersinitiatieven en instanties.

Het opbouwwerk heeft formeel ook geen rol in de organisatie van bewonersparticipatie bij nieuwbouwprojecten. Budgetten voor bewonersinspraak van de corporatie op de fysieke kant van renovatie- en nieuwbouwprojecten gaan rechtstreeks naar de BOP die daarvoor ondersteuning inhuren bij een gespecialiseerd bureau als Steunpunt Wonen of de Werkplaats. Ik zit soms als opbouwwerker bij een bewonersgroep die meepraat over nieuwbouwprojecten, maar zonder formele opdracht. Ik ondersteun bewoners die initiatieven nemen in een buurt en ontwikkel relaties met bewoners- en plangroepen die meedoen aan inspraakprojecten maar ik ben niet de organisator van de bewonersparticipatie bij nieuwbouw- of renovatieprojecten.

Bewonersparticipatie bij de ontwikkeling van nieuwbouwprojecten biedt vaak weinig aanknopingspunten voor samenlevingsopbouw. Om bewonersparticipatie beter te kunnen benutten voor samenlevingsopbouw is nodig dat groepen worden begeleid door een koppel van een 'extern deskundige' met kennis van volkshuisvesting en een opbouwerker. Dat was de gebruikelijke werkwijze tijdens de stadsvernieuwing. Het team werd aangevuld met een 'sociaal begeleider' die keek of het met de verhuisstromen allemaal goed ging. Je had mensen bij elkaar op wijkniveau

die gezamenlijk naar de sociale en technische stadsvernieuwingsprocessen keken. In herstructureeringswijken heb je deze verschillende disciplines eigenlijk nog steeds, maar ze zitten nu in allerlei verschillende pakhuizen en het komt niet bij elkaar. Als je samenwerkt vanuit verschillende insteken merk je sneller waar de pijn bij mensen zit en waar je het over moet hebben.

De adviseur van Steunpunt Wonen in de Herkingenbuurt speelde het spel mee dat de bewoners willen spelen: afspraken maken met de corporatie over projecten en controleren van de afspraken. Als opbouwwerker kijk je naar andere dingen. Je kijkt ook naar andere bewoners in de buurt die niet meedoen in zo'n bewonersgroepje. Je onderzoekt of mensen iets anders willen dan vergaderen en of er ook leuke dingen te organiseren zijn. Je bekijkt of je bestaande groepen in contact kan brengen met nieuwkomers. Die contacten lopen vaak niet via de vergadertafel maar via een Opzoomeractie in de straat of een sportactiviteit.

De wijkmanagers van de corporatie en de deelgemeente hebben ook de behoefte om participatieprocessen beter in de vingers te krijgen. Ze zien dat ook via Opzoomeren mensen actief worden in de buurt.

Charlois' Welzijn voerde een reorganisatie door van het opbouwwerk waarbij het opbouwwerk deels werd los gemaakt van de bewonersorganisatie. De functie van wijkopbouwwerker verviel en opbouwwerktaken werden opgesplitst. Formeel gezien combineert de functies van 'bewonersondersteuner' (ondersteuning van de BOP en het Turks Huis) en 'projectmedewerker' (voor de projecten Zierikzeebuurt, Herkingenbuurt, Ticngemetenbuurt en Opzoomeren). Gelukkig wordt inmiddels de term 'opbouwwerker' wel weer gebruikt, maar de ruimte voor basis-opbouwwerk is beperkt.

Er is veel discussie over het aantal uren ondersteuning dat de BOP ter beschikking heeft. Door de bewonersorganisatie wordt dat steeds op tafel gelegd bij de deelgemeente die dan verwijst naar Charlois' Welzijn. Het is een driehoeksverhouding die niet productief is. Daar komt bij dat er geen mensen zijn die de gevraagde ondersteuning kunnen bieden. Waar haal je opbouwwerkers vandaan die kunnen leveren wat deze mensen vragen?

De inzet van het opbouwwerk wordt gestuurd via productafspraken van deelgemeente en Charlois' Welzijn. Het werk dat ik doe in de Herkingenbuurt en de Zierikzeebuurt wordt 'project' genoemd, maar ik snap niet precies wat daaraan 'project' is. Dat is vaak het geval bij projecten. De diagnose van de situatie is in veel gevallen erg beperkt of ontbreekt. Vaak wordt iemand op pad gestuurd met de boodschap: kom ons maar vertellen hoe je het gaat aanpakken.

Ondanks de productafspraken heeft de deelgemeente soms de indruk

dat we als opbouwwerkers met zaken bezig zijn waar ze niet om vragen. Zo wordt ook gereageerd. De wijkcoördinator zegt dan: "Jij zit vol met creatieve ideeën maar we zien elkaar eigenlijk nooit. Je vraagt dingen op heel verkeerde momenten. We zouden elkaar wat vaker moeten zien."

In de productafspraken met de deelgemeente over projecten is formeel geen plaats voor 'basiswerk' in de vorm van ruimte voor het onderhouden van contacten, het ontwikkelen van sociale netwerken en het ondersteunen van bewonersinitiatieven. Het moet passen in een project. Door recente discussies in vakkringen over de 'presentie-benadering' komen basisnotities weer boven: dat je er moet zijn voor mensen, dat je bereikbaar en beschikbaar moet zijn en een vertrouwensrelatie moet ontwikkelen. Als opbouwwerker kijk je steeds rond wie je tegen komt in de wijk en je zoekt naar gelegenheden waar mensen hun verhaal kwijt kunnen. Vaak hebben mensen het idee dat er niet naar hen geluisterd wordt. Je kijkt naar wat mensen kunnen en wat hen aanspreekt. Je probeert hen ook een platform te geven.

Ik wil een bepaalde tijd in deze wijk zitten met een aantal inzetten en kijken welke dingen echt hout snijden. Welke netwerken zijn er in de wijk, wat betekenen die voor bewoners, welke mensen kun je naar voren halen. Belangrijk voor je bijdrage als opbouwwerker daarbij zijn de relaties die je zelf legt en wat je daarin als persoon kunt bieden.

Als opbouwwerker moet je je verder steeds goed afvragen met wie je eigenlijk werkt: wie breng je bij elkaar en wanneer breng je mensen bij elkaar? Dat laatste is essentieel. Als je vanaf de start probeert een club te vormen waar iedereen in zit dan heb je een grindbak, een rembak, georganiseerd. Om beweging in een wijk te bewerkstelligen en vitale coalities te maken moet je de juiste personen met elkaar in contact brengen. Daarvoor heb je als opbouwwerker een eigen handelingsvrijheid nodig. Met de productafspraken van instellingen en deelgemeenten wordt het werk wel ingewikkeld. Ik weet niet goed hoe ik daar uit moet komen. Het levert veel gezeur op en het leidt tot wat René Diekstra 'het bureau-cratische' in het opbouwwerk noemt. Sommige opbouwworkers gebruiken productafspraken om zichzelf te beschermen en af te schermen. Daarmee wordt het opbouwwerk uitgehouden.

Er is een inhoudelijke discussie nodig tussen Charlois' Welzijn en de deelgemeente over de doelen van het opbouwwerk. Instelling en deelgemeente zeggen vaak over de invulling van een productafsprak tegen mij: "Dat weet jij wel, daar kun jij iets over zeggen." Dat is o.k. en ik kan er ook wel wat mee, maar dan wil ik het wel kunnen invullen op een eigen manier.

Campagne Vitaal Pendrecht

Baby Jamanika, Gerard Boom en Bien Hofman namen in oktober 2003 de uitdaging aan om aan te tonen dat er voldoende vitaliteit zit bij bewoners en instellingen van Pendrecht om de grootste kerstboom van Rotterdam te plaatsen op Plein 1953. Dit lukte dankzij de inzet van veel bewoners, kunstenaars, zeeverkenners, winkeliers, medewerkers van wijkgebouw de Middelburgt, gemeentelijke diensten, de Passage, de Educatieve Tuin van de dienst Sport en Recreatie, het Leger des Heils, thuiszorglevrancier De Stromen, Thuiszorg Rotterdam, de kerken in de wijk, het Turks Huis en de scholen.

Op 19 december ontstak burgemeester Opstelten de lichtjes van de boom op Plein 1953. De burgemeester nam de boom in ogenschouw en sprak: "U wilt dat graag weten in Pendrecht, maar deze boom is een ietsje groter dan de boom op de Coolsingel." Dat hij de waarheid misschien een beetje geweld aan deed maakte even niets uit. In de saaie Rotterdamse tuinstadswijk Pendrecht gebeurde iets ongelooflijks. Allerlei groepen uit de wijk hadden de handen ineen geslagen en trots werden kou, wind en regen om samen het kerstfeest in te luiden.

Het idee voor het plaatsen van de grootste kerstboom van Rotterdam in Pendrecht werd door opbouwwerker Rieks Westrik gelanceerd op een bijeenkomst over 'vitale coalities', bijeengeroepen door deelraadsbestuurder Dominic Schrijer. Aan tafel zaten het hoofd van de afdeling beheer buurt en wijk van De Nieuwe Unie, Hester Verbeek, wijkcoördinator Pendrecht van de deelgemeente Charlois, Lidwien van den Houten, bestuursleden van de BOP Heleen Westerman en Gerard Boom, drie andere bewoners en de opbouwwerker.

Schrijer had enkele gasten uitgenodigd: Pieter Tops en Eefke Cornelissen van de Universiteit van Tilburg, en Willem Giezeman, organisatieontwikkelaar. Dit drietal doet een zoektocht naar 'vitale coalities'. Ze omschrijven dat als volgt. 'Vitale coalities zijn samenwerkingsverbanden tussen bestuur, burgers en maatschappelijke organisaties waar scherpte en clan in zit. Het weet dingen voor elkaar te krijgen die anders gemakkelijke slepend of futloos worden. 'Everydaymakers' ofwel 'alledaagse doeners' en 'gangmakers' spelen hierin een bijzondere rol. Vanuit hun persoonlijke gedrevenheid kunnen zij in dit soort initiatieven het verschil maken.'

Het concept inspireerde Schrijer om in Pendrecht op zoek te gaan naar zo'n coalitie.

De drie bewoners gaan na het kerstfeest in 2003 door. In 2004 helpen ze met het oprichten van het Holi Phagwafeest van de Hindoestaanse gemeenschap en het organiseren van het Internationaal Kinder Feest met het Turks Huis Pendrecht. Bij de Europese verkiezingen stemmen 89 kinderen voor hun wijk van toekomst op initiatief van deelraadsbestuurder Lionel Martijn en de basisscholen. Er volgt de Miss Pendrecht verkiezing en een zomerfeest met een wielerronde door de wijk.

Het drietal wil van 2004 een spetterend en vitaal jaar maken en Pendrecht op de kaart zetten als bruisende en aantrekkelijke wijk om te wonen.

Bron: www.vitaalpendrecht.nl

2.2 Frank Boerboom: *Bij een cursus opvoeding blijkt dat vrouwen nog veel meer in hun hoofd hebben*

81

Leefbaarheidsproject Ossenissebuurt

De Ossenissebuurt is een doorgangsbuurt aan het worden. Een deel van de buurt, ten noorden van de Ossenisseweg met 500 portiek-etage-woningen, wordt volgens plan over zo'n vijf jaar gesloopt. Eerder kan niet omdat te weinig mogelijkheden bestaan voor herhuisvesting van de zittende bewoners.

Enkele jaren geleden was het de bedoeling om de buurt op te knappen en in een aantal blokken werd dubbel glas geplaatst. In 2000 werd de woningverbetering gestopt.

Er wonen nu zo'n duizend mensen in de buurt. De woningen zijn goedkoop en er zijn ook veel grote woningen. Je ziet altijd huisraad staan bij een container. Er is veel verloop, maar niet veel leegstand. Nieuwe bewoners zijn vaak afkomstig uit herstructureringsgebieden elders in de stad. De portiekwoningen in het zuidelijke deel van de buurt zijn van betere kwaliteit. Ze zijn gerenoveerd en worden verkocht, vaak aan starters. De bevolking in dit deel van de buurt is overwegend autochtoon en sociaal sterker dan in het noordelijke deel.

Bewoners uit de Ossenissebuurt zijn niet direct betrokken bij overleg over de herstructurering. Lange tijd was onduidelijk wat er in de Ossenissebuurt zou gebeuren en de bewonersorganisatie BOP, overlegpartner van deelgemeente en corporatie, wilde niet met onduidelijke informatie naar de buurt.

De meeste bewoners in de Ossenissebuurt zijn niet geïnteresseerd in nieuwbouwplannen. Ze willen vooral weten of er voor hen betaalbare woningen beschikbaar blijven in Pendrecht en welke faciliteiten er zijn bij herhuisvesting. Een groep bewoners wil in de buurt of in Pendrecht blijven wonen, vanwege kinderen en sociale contacten. Anderen willen weg.

Kader voor mijn werk als opbouwwerker is een leefbaarheidsproject dat in 1999 werd gestart door woningcorporatie de Nieuwe Unie, de deelgemeente en Charlois' Welzijn, met inzet van tien uur opbouwwerk en een activiteitenbudget van 15.000 euro.

Leefbaarheidsproject Ossenisse

In het projectontwerp uit 1997 stond centraal het bevorderen van sociale cohesie en fysieke verbeteringen. Actiepunten waren: zorgvuldige inplaatsing van nieuwe bewoners, conflictbemiddeling in portieken en bevordering van het buurtleven. Daarnaast werd ingezet op comfortverbetering van de flats en verbetering van de openbare ruimte. In de constructie werd de regierol aan de deelgemeente toegekend.

Het leefbaarheidsproject was een sociaal investeringsproject en werd o.m. geïnspireerd door ideeën van de Atelierdagen over de wijkaanpak in de fictieve wijk Zaamzicht die kenmerken had van Pendrecht.⁶

Begin 1999 is het project voortvarend van start gegaan. Zo wordt er contact gelegd met de overlastgevende jeugd en komt er met behulp van een opzoomeractie een kinderspeelplaats. Op de binnenterreinen worden buurtbijeenkomsten gehouden, kinderactiviteiten zorgen ervoor dat ouders gelegenheid hebben met elkaar kennis te maken. De helft van de flats wordt voorzien van dubbel glas en er ontstaat een fijnmazig net van buurtcontactpersonen.

Een tussenevaluatie eind 1999 signaleert ook dat de 'afstemming en sturing binnen het project verbeterd kan worden'.

Met de komst van een nieuwe projectmedewerker in 2000 gaat het project een andere fase in. Het accent komt te liggen op het sociaal isolement van allochtone vrouwen. Dit resulteert in een groot aantal vrouwaktiviteiten in het wijkcentrum. Na het stoppen van de woningverbetering in 2000 richt de inzet van de woonconsulente zich, noodgedwongen, meer en meer op conflictbeheersing op de trap.

Voorjaar 2001 vindt een doorstart plaats van het project met de komst van een nieuwe opbouwwerker. De volgende doelen worden geformuleerd: professionele netwerkontwikkeling van de verschillende organisaties die werkzaam zijn voor de buurt, ontwikkeling van netwerken van bewoners en kadervorming, opzetten van een bewoners- c.q. huurdersvertegenwoordiging, een welkomstproject voor nieuwe bewoners, opzetten van buurtbemiddeling als vervolg op portiekgesprekken, het beter toegankelijk maken van hulpverlening en advies o.m. door een baliecursus wijkwinkel voor (allochtone) bewoners uit de buurt.

Uit: Leefbaarheidsdatum overschreden? Tussenrapportage project Ossenisse, 2001

In een orientatieverslag eind 2001 schetste ik het volgende beeld van de sociale ontwikkelingen in de buurt:

'Een gedeelte van de bewoners van het binnengebied heeft weinig met de buurt; vrijgezellen en stellen die er een dak boven hun hoofd hebben. Je treft er ook Nederlandse gezinnen aan die zich uit onmacht hebben teruggetrokken achter de voordeur en voor hun kinderen een eigen veilige speelplek trachten te creëren, voorbeeld is bouwspeeltuin Pendrecht⁷. Beeldbepalend zijn vooral de éénoudergezinnen. De kinderen zijn aangewezen op de buurt en dit maakt de moeders betrokken. Er wordt gesteld dat er een groep bewoners is die maling hebben aan alles. Zij zouden door hun handeltjes juist gebaat zijn bij zo min mogelijk contact met de buurt.

Formele sociale structuren zijn lastig te vinden. De bewonersorganisatie heeft bijvoorbeeld geen vertegenwoordiging in het gebied. Tussen de moeders wordt onderling heel wat geregeld, op elkaars kinderen passen

en lenen van elkaar. Elk binnenterrein heeft z'n eigen clubje vriendjes en vriendinnen, en ook de tieners en jongeren van Ossenisse hebben elkaar scherp in beeld.

Binnen de Caribische gemeenschap lijkt religie een rol te spelen in het onderlinge verband maar de kerken die zij bezoeken hebben geen aansluiting bij de traditionele Samen-op-weg gemeenten van Pendrecht.

Ossenisse is niet de smeltkroes van verschillende culturen en subculturen. Dit is een bron van conflicten over leefstijlen waarbij beelden over elkaar oplossingen in de weg staan. De laatst binnengekomenen, de Somaliërs, zijn regelmatig betrokken. Hun cultuur staat het verst van Nederlandse en het inburgeringsprogramma heeft onvoldoende verbinding met de buurt.

Straatgeweld komt veel voor. Bij een aantal éénouder gezinnen tref je forse problemen aan: schulden, sociaal isolement van de moeder en uit de hand gelopen opvoedingsproblemen met tieners.'

Tot zover mijn orientatieverslag uit 2001.

83

Contact en ontmoeting

Mijn inzet is tweeledig. Enerzijds groepsgericht. Het in stand houden, versterken en vernieuwen van sociale verbanden. Anderzijds individueel gericht, met als doel het versterken van de competenties van mensen om problemen op te lossen. Empowerment is in een doorgangsbuurt een centraal doel. Daarmee kun je mensen iets meegeven om in een nieuwe woonsituatie een betere start te maken.

Om echt zicht te krijgen op sociale verbanden in de Ossenissebuurt heb eigenlijk je heel precieze kennis nodig van de verschillende culturen. Ik verdiep me in verschillende leefstijlen voor zover nodig om onderlinge contacten te kunnen bevorderen. Ik richt me vooral op samenwerking tussen mensen van verschillende groepen. Een Antilliaan die met een Hollander samenwerkt vind ik winst.

Om in contact te komen met de buurt begon ik met het organiseren van straatfeestjes. Voor het leggen van contacten met Antillianen is dat een probaat middel. Hollanders zijn wat afstandelijker en bij mediterranen is het ook ingewikkelder. In het begin organiseerde ik de feestjes zelf. Ik trad ook op als straatzanger.

Een andere vorm om contact te leggen is het organiseren van een 'terras', een buurbijeenkomst op een binnenterrein met tuinstoelen, parasollen en muziek. Daarvoor heb ik een soort facilitair bedrijf opgezet. Ik geef aan welke mogelijkheden en faciliteiten er zijn en bewoners organiseren het verder zelf.

Je komt via straatfeestjes en terrassen niet met iedereen in contact. Er zijn mensen die terughoudend zijn om zich uit te spreken over de

buurt, ook tegen een opbouwwerker. ‘Anoniemen’ en criminelen bereik je niet. Onderen moet je persoonlijk opzoeken en uitnodigen.

Mijn voorgangster richtte zich vooral op vrouwen en heeft een activiteitenaanbod voor hen opgezet in het wijkcentrum. Voor de betrokken mensen werkt dat goed, maar in de buurt is het niet meer zo zichtbaar. Ik probeer te bevorderen dat mensen in de buurt met elkaar in contact komen en elkaar onderlinge steun verlenen.

Ik ben op zoek naar ruimtes voor ontmoetingsmogelijkheden in de buurt maar dat is nog niet gelukt. Het wijkcentrum, de school en de speeltuin fungeren slechts in beperkte mate als ontmoetingsplekken.

84

In de buurt zelf zijn geen ontmoetingsruimten. Surinamers komen bij de winkel van Henriet. Het Verhaal, een inloopruimte van de kerken, biedt een plek voor autochtone bewoners die moeite hebben om zelfstandig te leven. Verder komen bewoners elkaar tegen in de wasserette en in een Turkse winkel. Tieners gaan naar de Rillandbathstraat waar ze uit de regen staan onder een afdak voor de portieken. De straat wordt steeds meer een openlucht jongerencentrum.

De kinderen gaan naar de basisscholen Over de Slinge en Beatrix.

De scholen hebben hun handen vol met de sterke groei van het aantal kinderen. Ze moeten de omslag maken van witte school naar zwarte school, met andere onderwijsmethoden. Ze zijn nu op het punt dat ze ook contacten met de ouders willen leggen. De Beatrixschool heeft een ouderkamer waar ook moeders uit de Ossenissebuurt komen.

Inloopcentrum Het Verhaal had ik graag willen omvormen tot een huis-kamer voor naschoolse opvang. Maar dat is niet goed te combineren met de huidige functie. Het inloophuis is immiddels wel onderkomen van de moedergroep die in de buurt is gevormd.

De bouwspeeltuin in de buurt is een Hollands eiland. Ze hebben nog vijftien leden en op woensdagmiddag zitten daar zes tot zeven moeders met hun kinderen. Allen blank. Een eerste poging om in gesprek te komen met die groep mislukte. De projectleider van TOS, de opbouwwerker en de consulente van de BSW (koepel van speeltuinverenigingen) hebben de krachten gebundeld en zijn in gesprek met het bestuur. Het bleek dat de vrijwilligers eigenlijk wilden stoppen omdat ze het niet meer konden trekken. Ze gingen door omdat stoppen het einde van de speeltuin zou betekenen.

De wijkwinkel van de Bewoners Organisatie Pendrecht zit ook in de Ossenissebuurt. Het biedt een laagdrempelige vorm van hulpverlening, via vrijwilligers die worden gecoached door opbouwworkers. Wijkwinkel en BOP zijn van oudsher autochtone clubs. Er is een vrijwilliger van

Surinaamse afkomst. Al langer werden nieuwe vrijwilligers gestuurd door de OK-bank maar dat was niet zo succesvol omdat ze vaak onvoldoende sociale vaardigheden bleken te hebben voor het werk in de wijkwinkel. Een nieuwe impuls zijn Antilliaanse vrouwen met een ID-baan. Deze vrouwen hebben heel wat in hun mars. Als zij er zijn komen ook andere Antilliaanse vrouwen in de wijkwinkel. We hebben nu een mediterrane middag en een Antilliaanse ochtend. Dat is voor het gezicht van de wijkwinkel in de buurt heel belangrijk.

Sociale conflicten

Het vermogen van de mensen om hun buren aan te spreken over wat ze van hen verwachten is klein. Het vermogen om van een mug een olifant te maken en dingen op de spits te drijven is daarentegen groot. Met als gevolg enorme conflicten.

Er is veel ergernis over het gebruik van het portiek en over lawaai uit de gehorige huizen. Er zijn verschillende leefstijlen. Mensen die vinden dat het alle dagen feest is en gods water over gods akker laten stromen hebben er belang bij dat het een beetje rommelig is in het portiek.

Mensen die op hun rust gesteld zijn en op enige orde ergeren zich.

Vooral verschillen in opvoedstijl zijn een bron van conflict. Ouders kunnen op de vuist gaan over de bedtijd van kinderen en over hoe kinderen zich dienen te gedragen. Familieleden en mensen van verschillende etnische groepen springen voor elkaar in de bres. Antillianen en Somaliërs kennen de mensen van hun groep allemaal. Bij ruzie in de buurt komt de politie met twee busjes. Er zijn een aantal vechtpartijen geweest.

Mensen die getuige zijn geweest van zo'n conflict willen dat niet nog een keer meemaken en trekken zich terug. Dat geldt vooral voor autochtonen. Ze hebben een veilige haven gevonden in de speeltuin en in de oudercommissie van de basisschool de Slinge. Dat is hun steunnetwerk.

Verder hebben de mensen in de buurt alle problemen die horen bij een slechte economische positie: financiële problemen, opvoedingsproblemen, relatieproblemen. Dat uit zich ook naar buiten. Ouders kunnen hun kind niet bieden wat volgens de Nederlandse normen en reclame normaal is. Kinderen hier hebben het helemaal niet druk met al die dingen waar ze het volgens het reclamespotje zo druk mee hebben. Die dingen kosten allemaal te veel geld.

Naast empowerment is ook een aanbod van zorg en scholing nodig. Voor een aanpak met huisbezoeken zoals gebeurt in de Meeuwenplaat in Hoogvliet ben ik wat huiverig. Ik kan dat als opbouwwerker niet doen en ik ben ook bang dat het niet goed gebeurt. De corporatie had het plan om nu al mensen te gaan interviewen over hun woonwensen met het oog op de sloop van de buurt in de toekomst. Om de respons te ver-

hogen zou iedere bewoner die mee doet een beloning krijgen. Daarvan hebben wij als opbouwwerkers gezegd: doe dat a.u.b. niet. Het komt voor dat in stadsvernieuwingsgebieden een social team, een soort uitzendbureau van maatschappelijke dienstverleners, wordt ingehuurd die een hele straat afgraast zonder kennis van het sociale verband. Het risico is groot dat je relaties en mogelijkheden die in de buurt nog bestaan verstoort als je op uitzendbasis gaat vragen: wat is uw probleem.

Bij de start van het leefbaarheidsproject stond een cursus schuldhulpverlening op het programma. Die cursus werd, uit privacy-overwegingen, buiten de buurt gegeven. De instellingen hadden een aantal plaatsen ingekocht in een groep elders. In een volkswijk en dat is de Ossenisse-buurt toch eigenlijk, zijn mensen best bereid om te zeggen dat ze het ergens moeilijk mee hebben. Er is herkenning dat het leven niet meevalt als je van een uitkering moet rondkomen. Dat houdt men niet achter de gordijntjes. Zo'n cursus kan dus heel goed in de buurt georganiseerd worden zodat mensen hun ervaringen kunnen uitwisselen.

Ik heb daarvan geleerd en de cursus wordt nu georganiseerd door de moedergroep in de buurt. Antilliaanse welzijnsinstellingen waarmee we samenwerken zijn het eens met deze aanpak.

Onveiligheid en vervuiling

Ik zou niet kunnen zeggen wie nu verantwoordelijk is voor het handhaven van een goed leefklimaat in de buurt. Er is geen platform waar je dat kunt neerleggen.

Er is op wijkniveau een beheeroverleg, het overleg ‘dagelijks fysiek en sociaal beheer’. ‘Sociaal’ komt daar niet aan de orde en ‘fysiek’ heeft vooral betrekking op het werk van de Roteb en gemeentewerken.

Bewoners en professionals nemen eens in de zes week een replijst door met klachten om te controleren of de diensten hun werk goed doen.

Vervuiling is een terugkerend onderwerp. Bij een klacht zegt de Roteb dan: wat je nu zegt is een momentopname, als je een week later was gekomen was dat vuil al opgehaald. Je moet precies aangeven waar het vuil is, en als je daar zes weken op moet wachten zijn ze dus al lang een keer langs geweest met de bezem maar dan is het ergens anders weer vuil. Het verhaal dat het in de buurt altijd vuil is wordt niet opgepikt.

Ik ga niet altijd naar dat overleg want ik ken die riedel wel. Mijn collega Rick Westrik en ik wisselen elkaar af, want het beheeroverleg beslaat de hele wijk.

Ook de politie draait mee in het overleg maar kan heel makkelijk haar werk afschermen met een beroep op privacy of het belang van het onderzoek. Ze hoeven niet met de billen bloot over wat ze wel en niet doen. Het is een gesloten bolwerk. Sinds kort zijn er twee nieuwe en geprofileerde buurtagenten.

Er zitten nu ook drie bewoners uit de Ossenissebuurt bij het beheer-overleg, maar ze komen allemaal voor een individueel belang en vertegenwoordigen geen groep. Ik heb deze mensen bij elkaar gehaald, samen met de wijkcoördinator van de deelgemeente. We zijn op excursie geweest naar de Lampreibuurt in Hoogvliet om elkaar zo te leren kennen en te zien hoe ze het daar aanpakken.

De verantwoordelijkheid voor woningbeheer ligt bij de woonconsulent van dNU. Zij loopt op basis van klachten problematische situaties af. Huurachterstanden met wat daar achter zit, overlast op portieken. Brandjes blussen en sussen. Een aantal jaren geleden organiseerde de corporatie portiekgesprekken om afspraken te maken over het schoonhouden van het portiek en omgangsregels. Inmiddels is dat stop gezet. Uitzetting wegens overlast vindt voor zover ik weet niet plaats.

In het leefbaarheidsproject was werkoverleg voorzien van de woonconsulent van de corporatie, de wijkcoördinator van de deelgemeente en de opbouwwerker. Dat is opgeheven met de formele beëindiging van het leefbaarheidsproject per 1 januari 2003. De extra opbouwwerkinzet in de buurt wordt wel gecontinueerd, maar het activiteitenbudget is jammer genoeg verdwenen.

De verantwoordelijkheid voor het handhaven van een redelijk sociaal klimaat in de buurt ligt vooral bij de bewoners. Er is geen institutie die zich daarvoor verantwoordelijk stelt. Maak me nou niet kwaad, maar ik denk dat deze buurten in de steek gelaten worden. Het is als met een auto die bij de volgende APK afgekeurd gaat worden: daar doe je niets meer aan. Het is aan een opbouwwerker met een beperkt aantal uren, een woonconsulent die brandjes blust en een goedwillende wijkagent die er achteraan rent.

Naast het clubje bewoners dat meedoet aan het beheeroverleg is ook een groep eigenaarbewoners actief. Ze wonen aan de rand van de buurt in goedkopere koopwoningen. Ze zien de hele ellende over zich heen komen en maken zich zorgen. Ze hebben zich georganiseerd in het comité Houd Pendrecht Leefbaar en kwamen bij de presentatie van de herstructureringsplannen in december 2002 met een petitie. Ze zijn teleurgesteld dat de portiekflats in de Ossenissebuurt pas worden gesloopt in 2006-2008. Het comité wil snelle sloop wegens ‘de sociale problematiek’ in de buurt, zoals het wordt geformuleerd. De directeur van de Nieuwe Unie heeft een aantal keren met de mensen van het comité overlegd en vervolgens ben ik er ook bij gehaald. Op de laatste bijeenkomst kwam het tot een frontale aanvaring. Ze kregen van de directeur van dNU te horen dat ze niet alleen moeten klagen. Het ging over kalkkerlakken. Bewoners hadden kritiek op de manier waarop

de Roteb dat, in opdracht van dNU, bestrijdt. Reactie van dNU was: dat zijn jullie blanke maatstaven, iedereen in Curaçao heeft kakkerlakken en daar leven ze mee.

Op zich kun je dat zien als een redenatie over een cultuurtegenstelling. Maar de bewoners bedoelden dat niet. Waar het hen om ging was dat de dNU de Roteb betaalt om de kakkerlakken te bestrijden en dat de corporatie beter moeten controleren of de Roteb zijn werk goed doet. En toen begon de directeur over Antillianen.

De corporatie heeft aangeboden een deel van de kosten te betalen als bewoners hun woning opknappen. Ze hebben zelf al veel aan hun huis gedaan. Je ziet overal dakopbouw met schuine puntdaken temidden van de gebruikelijke platte daken van Pendrecht. Iedereen heeft op zijn manier een paleisje gebouwd. Je ziet dat ook bij de voorgevels. De een heeft schrootjes en de ander trespa. De Nieuwe Unie wil een bondgenootschap met deze club om een dam op te werpen tegen verdere verloedering. Corporatie en bewoners hebben beide in hun hoofd: ‘hier stopt de verloedering’. Ze zoeken samenwerking maar trappen elkaar tegen de schenen.

Op aandringen van mensen van het comité werd onlangs een garage gesloten waar gesleuteld en gedeald werd. Enige tijd later komt het verschijnsel terug op een andere plek, midden in het buurtje waar mensen van Houd Pendrecht Leefbaar wonen. Ik had die jongens al eens aangesproken omdat ze met dure gloednieuwe motoren door de buurt crossen. Bewoners ergerden zich zeer en er hoefde niets te gebeuren of ze gingen er met een stuk ijzer op af. De politie heeft toen ook dat pand gesloten.

Pendrecht werd in 2003 ‘preventief fouilleer gebied’. Ik had daar bedenkingen tegen, maar ik was een van de weinigen. Er wordt nu heel represief opgetreden. Als de buurtagent ergens lawaai hoort gaat hij daar heen en geeft een proces verbaal. Ook als het midden overdag is.

Op zich kun je daarvan zeggen: dat is de nieuwe regel voor geluidsoverlast, zo gaan we dat doen. Maar ze maken nu ook de brassband die we hebben opgezet het leven zuur. Voor ieder feestje moeten ze vooraf een vergunning aanvragen. Anders worden ze weggestuurd.

Ik heb als opbouwworkers geen goed beeld van het politieoptreden. Ik weet bij voorbeeld niet of ze werken met een lijst met criminale jongeren en deze van straat halen. Twee jaar geleden zei de politie van sommige situaties: daar gaan we niet op af. Dat was niet goed en het is prima dat daar een eind aan is gekomen.

In de Burgen probeer ik bij het sleutelen op straat een soort flankerend beleid te maken met de politie: jullie treden harder op en ik probeer met

hen een andere plek te zoeken om te sleutelen. Die uitruil kan ik op het moment in Pendrecht niet maken.

Brassband in zelfbeheer

Het jongerenwerk ging met een omgebouwde bus de wijk in om contact te leggen met hangjongeren. De inzet van de bus had een positieve werking voor de buurt maar het is een tijdelijke interventie die een vervolg nodig heeft. Het plan om vanuit de contacten die via de bus gelegd waren een ‘huiskamerproject’, een soort soos, te starten stagneerde. De jongerenwerker wilde de groep Antilliaanse jongeren niet in wijkgebouw de Middelburgt hebben, want ieder activiteitenaanbod dat ze daar probeerde te organiseren liep stuk door onbeheersbaarheid. Soosactiviteiten in de Middelburgt zijn met die groep niet uitvoerbaar. Omdat er zo weinig te doen is voor de jeugd komen teveel mensen tegelijk en wordt iedere activiteit overlopen. Het zijn bovendien allemaal verschillende groepen. Als je uit de verkeerde straat komt kan dat al tot conflicten leiden. Veel mensen en een hoop conflicten leidt al snel tot onhanteerbare situaties. Daar komt bij dat de inrichting van het wijkgebouw helemaal niet is berekend op groepen jongeren.

Omdat soosactiviteiten mislukten probeerde het jongerenwerk delen van de groep binnen te halen met een ‘cursorisch aanbod’, gericht op verschillende interesses. Dat lukte een keer met breakdance. Andere pogingen strandden omdat bij een aanbod voor een bepaalde groep toch ook alle anderen kwamen.

Een nieuwe activiteit werd een brassband. Bij een straatfeest op de Kruiningerstraat waar veel Antillianen en Surinamers aan meededen trad de brassband uit Katendrecht op. Dat was een groot succes. Iedereen stond te dansen en te swingen. Een aantal jongens van een jaar of veertien liet merken dat zij dat ook wilden. De jongerenwerker kwam in contact met een van leiders van de groep en ging akkoord met het opzetten van een band. Maar het duurde allemaal lang en ze liep vast op budgetten. Maar haar toezegging was wel een steun in de rug voor de jongens. Ze zijn toen gaan trommelen op alles dat geluid maakt. Brievenbussen, vuilnisbakken, balkons, lantaarnpalen. We hebben daar stevige discussies over moeten voeren met de ‘oude hap’ van Pendrecht. De klachten over geluidsoverlast stroomden binnen in de wijkwinkel. Wij zeiden dan: slopen ze nou nog veel kelderruiken, trappen ze nog fietsen in elkaar? Nee, ze maken alleen maar geluid, dat is toch ook winst. Het klopte inderdaad dat er minder werd vernield. De jongens hadden nu een drive. Het intimideren van anderen, laten zien wie de baas is, nam ook af. Ze konden nu hun identiteit ontlenen aan iets anders: ze konden goed trommelen.

In het begin trommelden ze met hun handen. Toen sneden stokjes van

boomtakjes en daarna begon een gozertje met een handeltje in drumstokken die hij ergens had opgeduikeld. Ze haalden een oud drumstel uit elkaar en hadden zo vijf trommels. Als zoiets gaat lopen is het echt prachtig. Maar er kwam wel weer serieuze geluidsoverlast. Trommels maken toch meer lawaai dan een vuilnisbak. Dat moest gereguleerd worden. De jongerenwerker regelde toen tijdelijk onderdak in een keet in de aangrenzende buurt Wielewaal.

De jongeren wilden echte trommels. Het spoor dat de jongerenwerker had uitgezet was dat ze trommels konden verdienen door tegenprestaties. Via een heitje voor een karwijtje kon je een instrument bij elkaar sparen. Dat duurt zo wel heel lang, maar op een bepaald moment hadden ze met achttien man negen trommels.

90

Toen moesten ze natuurlijk ook muziek leren maken. De jongerenwerker had daar de brassband ABC uit de Millinxbuurt voor ingeroepen.

Dat was op een merkwaardige manier geregeld. Een straathoekwerker die werkte voor een project van Justitie werd gevraagd om ook de brassband op gang te helpen. Hij werd aangesteld als vakkracht.

En toen werd de jongerenwerker ziek en brak de pleuris uit. Dat had te maken met de wankele constructies rond het initiatief. Ze had de jongens aan zich had gebonden en allerlei hulpconstructies geregeld die ook allemaal van haar af hingen. Het klapte uit elkaar toen duidelijk werd hoe het in elkaar zat. Dat was het moment dat ik als opbouwwerker in beeld kwam.

Een Antilliaanse vrouw met wie ik het feest in de Kruiningerstraat had georganiseerd belde. Er stonden veertig Antillianen voor de deur en die wilden met elkaar op de vuist. "Je moet er bij komen. Het gaat over de brassband."

De moeders plus aanhang en de muzikanten stonden met elkaar te bekvechten. Het ging over het geld en over de begeleiding. Mensen betichtten elkaar van allerlei dingen. Het kwam er op neer dat niet duidelijk was wie er nou eigenlijk aan de touwtjes trok bij de brassband. Er was een optreden geweest in Hoogvliet en de jongens hadden geen strippenkaart voor de metro gekregen. Ze reisden zwart. De moeders vonden het niet acceptabel dat ze geen geld kregen voor de metro. Voor een optreden wordt geld betaald. Geef ze een strippenkaart, was de eis, want als ze gepakt worden moeten wij de bekeuring betalen.

Ze wilden ook die straathoekwerker te lijf want hij had een deel van zijn taken overgedragen aan leden van de brassband uit de Millinxbuurt. Dat waren jongens van vijftien jaar die hier in de buurt de zaak kwamen runnen. Dat kon zo niet, vonden de ouders.

Ik ben er tussen gaan staan en heb gezegd: stop, we gaan die straathoekwerker niet lynchén. Ik eiste dat er nederlands werd gesproken want anders kon ik het niet verstaan. De straathoekwerker had ook wel wat te

zeggen want ze waren bij zijn vriendin langs gegaan en daar was hij niet van gediend. De spanning liep op en het ging weer in het Papiaments. Maar ik merkte wel dat de rust begon terug te keren.

Tegen de moeders heb ik gezegd: als je zoveel kritiek hebt en denkt dat je het beter kan, waarom doe je het dan niet zelf. Daar zijn ze toen op ingestapt en we hebben een bestuur opgericht voor de brassband. Ik wilde een bestuur met evenveel moeders als muzikanten. Het zijn vijf moeders geworden en drie muzikanten, maar dat zijn wel de leiders van de band. We hebben in vier vergaderingen doorgenomen wat het bestuur van een brassband allemaal doet en een verdeling van de taken gemaakt.

Op een ochtend zaten twee van die grote Antilliaanse vrouwen tegenover de sectordirecteur van Charlois' Welzijn. Ze wilden een lening voor de band. "We hebben contracten voor optredens, maar we hebben geen instrumenten. We willen van jullie een lening om trommels te kopen." Ze hadden offertes bij zich en Charlois' Welzijn ging akkoord.

Het vinden van een repetitieruimte werd een heel gedoe. Ze moesten vertrekken uit de keet in de Wielewaal, een buurt verderop, en gingen naar buurthuis de Phoenix in Zuidwijk. Maar ook daar sloeg de hele omgeving op tilt wegens geluidsoverlast. Vervolgens viel het oog op de Schalmei, een hal aan de rand van de wijk die dient als oefenruimte voor muziekcorpsen uit Zuid. Als de fanfarecorpsen zijn uitgestorven kan het gebouw als sporthal worden gebruikt. De Schalmei wordt gerund in zelfbeheer met een exploitatiestichting van de vijf muziekcorpsen die er bij toerbeurt in zitten. Na gebruik laten ze het schoon achter. Die orkesten hebben een lange traditie en zijn perfect georganiseerd. Er gaan ook flinke bedragen om.

De brassband had dat gebouw al langer op het oog, maar de Schalmei zat niet te wachten op een groepje losgeslagen Antillianen. We grepen een actie van muziekcorps Ahoy om nieuwe leden te werven aan om de brassband en het fanfareorkest met elkaar in contact te brengen. Wat we wilden overbrengen naar de mensen van Ahoy was: het is niet makkelijk afspraken maken met die Antillianen en ze komen niet op tijd, maar ze zijn niet echt rot.

De deelgemeente zette uiteindelijk de exploitatiestichting het mes op de keel en eiste dat de brassband gebruik moest kunnen maken van de Schalmei. Het gebouw is per slot van rekening bedoeld voor orkesten en niet alleen voor Nederlandse orkesten. Binnenkort gaan we evalueren en volgens mij gaat het goed. Ze mogen natuurlijk niet zelf de bar beheren. Ze participeren wat dat betreft niet helemaal volledig. Maar dat is ook terecht, want zo is de structuur van de brassband ook niet. Ahoy heeft een eigen barcommissie. Dat kun je van een beginnende brassband niet vragen. Ze hebben iemand voor de tenues en iemand voor de instrumenten en dat is al moeilijk genoeg.

De Pendrecht Hot Brassband, PHB, is een soort zelfbeheer van de moeders. Mijn rol is adviseur van het bestuur. Maar ze vergaderen niet meer zo vaak. Ik probeer advies te geven over de financiën en de administratie maar daar ontrekken ze zich een beetje aan. Ze hebben ook geregeld dat ze gebruik kunnen maken van een bestelbus van Charlois' Welzijn. Ze krijgen de bus met een lege tank en als ze hem inleveren is de tank weer leeg. Op die manier zijn geen bonnetjes nodig.

We hebben nu twintig spelende muzikanten. Verder horen er een hele hoop meiden bij. De brassband heeft een bereik van zo'n veertig jongeren. De PHB heeft een grote werking binnen de Antilliaanse gemeenschap. Dat bleek bij een vergadering met het bestuur en de bandleden over de taakverdeling en de discipline binnen de band. Voor de vergadering zag ik de hele brassband binnendruppelen. De sfeer was gespannen en niemand zei wat, ook niet tegen mij. Het bestuur waste de jongens vervolgens anderhalf uur lang de oren. Boodschap was je geen brassband kunt runnen als je ruzie maakt en niets voor elkaar wilt doen. Dat was dus opvoeding.

Ook in de wijk heeft de band een grote impact. Bij een Halloween optocht trad de brassband op als ordedienst. Het feestje bij het eenjarig bestaan werd betaald door de Nieuwe Unie, in ruil voor een optreden bij de presentatie van de herstructureringsplannen in een tent op Plein 1953. Voorafgaande aan de manifestatie liep de band met veel getrommel door de straten van Pendrecht en kinderen deelden flyers uit.

Ik probeer de verantwoordelijkheid voor de brassband zo veel mogelijk te leggen bij de ouders en de jongeren. Een jongerenwerker is met de brassband aan het werk geweest via de methodiek van jongerenwerk, met een heitje voor een karwijtje. Ze hield alles te veel bij zich en kreeg daardoor problemen. Ik heb het vervolgens aangepakt via de opbouwmethodiek en laat ze het zelf doen. Ik blijf er wel bij en zorg dat er steeds weer een impuls komt. Het bestuur geeft dat ook aan naar mij.

Een van mijn taken is te bemiddelen naar derden maar als dat geregeld is probeer ik daar weer tussen uit te stappen, zoals bij afspraken over een plek waar ze buiten kunnen oefenen. Ze gingen van plek naar plek in de buurt omdat ze te veel herrie maakten. Op een grasveld ging niet, dat maakte te veel lawaai. Toen gingen ze onder het viaduct staan, op een plek met veel verkeersgeluid. Maar ook dat leverde veel klachten op, van het aangrenzende bejaardenhuis. Van verkeer hebben ze geen last maar van getrommel wel.

De jongens hebben zelf steeds naar plaatsten gezocht waar ze geen gezeur zouden krijgen. Wat ik deed was afschermen. Aan de jongens gaf ik door als er klachten waren, en tegen bewoners zei ik: "Waar heb je het nou over, er gebeurt iets leuks en nou ga je klagen."

Dic rol neemt de politie nu op zich. Er is een contact tussen het bestuur van de brassband en de wijkagent en daar zit ik niet tussen. Er is een gedoogzone bepaald. Ze oefenen nu aan de andere kant van de metrobaan aan de rand van de wijk. Als je je best doet kun je het in de buurt horen en er komen ook klachten. Maar daar wordt door de politie niet op gereageerd.

Sedar vermoord

Op zondag 1 februari 2003 werd een jongen van 13 jaar, Sedar Soares, doodgeschoten toen hij sneeuwballen gooide naar auto's vanaf een parkeerdek bij metrostation Slinge. Dat veroorzaakte een geweldige schok in de wijk. Bij de voorzitter van de brassband kwamen op dat moment alle lijntjes samen. Ze is ook voetbalmoeder en brengt zaterdags kinderen met de auto naar het voetballen. Sedar zat altijd bij haar in de auto. Ze had samen met een andere Antilliaanse die actief is in de wijkwinkel besloten dat er een stille tocht moest komen tegen zinloos geweld. Ze hadden daar zondags via het internet van het voetballen al contact over gehad met anderen. Het organiseren van een stille tocht was voor hen de vorm om uitdrukking te geven aan hun verdriet en hun boosheid. Toen ik maandagochtend in de wijkwinkel kwam waren ze er al en ze vroegen aan mij steun bij de organisatie. De wijkwinkel werd het actiecentrum voor de stille tocht. We maakten een tekst voor een flyer met een foto van Sedar en een oproep om deel te nemen aan de tocht op woensdagavond. Leeftijdsgenoten brachten de flyers rond in de wijk. Ik steunde de vrouwen bij de organisatie van de tocht. We gingen na of de flyers ook terecht kwamen bij de Hollanders. Publiciteit hoeft je niet te regelen want de media stonden direct op de stoep.

De autoriteiten sloten zich aan bij het initiatief. Niemand stelde het ter discussie. Er volgde overleg met de deelgemeente en de politie om te allemaal in goede banen te leiden.

De communicatie met de media was moeilijk. Een uitspraak van de deelraadsvoorzitter Dick Lockhorst dat het niet allemaal lieverdjes zijn in Pendrecht werd uit zijn verband gehaald. De Telegraaf had een grote kop op de voorpagina met: BENDEORLOG EIST SLACHTOFFER. Mensen waren daar heel boos over. We stemden af hoe we moesten reageren op de pers. Er waren bewoners die allerlei verhalen kwijt wilden over de onveiligheid van Pendrecht. Zover is het niet gekomen omdat we duidelijk konden maken dat dergelijke verhalen slecht zijn voor de wijk. In het begin wilden de vrouwen de media wel te woord staan en toonden ze hun emotie. Maar later zei ze: doe jij dat maar. Ze wilden ook dat de politiek er buiten bleef en mijn taak was om een buffer te vormen. Het werd een indrukwekkende bijeenkomst op Plein 1953, met meer dan 4000 mensen. Er waren Pendrechtenaren aanwezig van allerlei ver-

schillende achtergrond. "Er is nul komma nul tolerantie!" klonk over het plein uit de mond van het nichtje van Sedar. De brassband liep voorop bij de tocht van Plein 1953 naar de Slinge.

Moedergroep

De moedergroep is een steunnetwerk van 'moeders die het druk hebben met opvoeden'. Het gaat vooral over alleenstaande moeders. Het initiatief startte in de Ossenissebuurt.

94

Toen ik op een mooi woensdagavond in mei meeging met de bus van het jongerenwerk naar Rilland Bathstraat kwam een aantal vrouwen op hoge poten op mij af met de vraag: wie ben jij dan wel. Van hun kinderen hadden ze gehoord dat er een rare man door de wijk liep die hen aansprak. Een van mijn eerste contacten met de buurt was met kinderen. Ik had gelezen over conflicten met kinderen die weggestuurd worden door ouderen als ze buiten spelen en wilde weten waar ze zich ophielden en wat ze deden.

Ik stelde me voor aan die vrouwen en zei dat ik opbouwwerker was. Hun volgende vraag was of je met die jongerenbus ook uitstapjes kon maken. Met twee vrouwen ben ik aan tafel gaan zitten om een plannetje te maken. Het was niet de bedoeling om er een kinderactiviteit van te maken van een opbouwwerker en twee moeders met een bus vol kinderen. Het moest een familieactiviteit worden en kinderen konden alleen mee als hun moeder ook mee ging.

Het werd een heel geslaagd uitstapje naar Katwijk, met een groot gezin eigenlijk. De bus zat helemaal vol. De meesten kwamen uit de Rilland Bathstraat. Daar zit een soort zorgcircuit van eenoudergezinnen met kinderen in dezelfde leeftijd.

De vrouwen noemen zich BOM-vrouwen, Bewust Ongchuwde Managers. Wat dat inhoudt zag ik toen aan het eind van de dag vijfentwintig kinderen een patatje kregen. Ze werden op een rij gezet, ze moesten blijven zitten, kregen allemaal een bakje en de patatbakker ging rond. "Bent u een welzijnswerker," vroeg hij aan één van de vrouwen. "Nee", zei ze, "ik ben bewust ongehuwd manager." Ze heeft vijf kinderen en die voedt ze alleen op.

De groep is gemengd, Marokkaans, Surinaams, Nederlands, Antilliaans, Kaap Verdian. Ik ken het niet allemaal precies uit elkaar en deel het in drie groepen in: Nederlands, Mediterraan en Caribisch. De groep is gemengd omdat het een buurtgerichte activiteit is en mensen elkaar op straat tegen komen. De mensen wonen zo'n drie tot zes jaar in de Ossenissebuurt en ze zijn aan de wijk gebonden door hun kinderen. Zo zien ze dat ook. Het is niet het type mensen dat zegt: ik ga weer

eens ergens anders kijken. Ze zitten behoorlijk in hun maag met die her-structurering. De buurt heeft natuurlijk zijn problemen, maar ze zitten hier nu eenmaal en hebben niet het idee dat het ergens anders wel pais en vree zal zijn.

Na het uitstapje kwam een van de initiatiefneemsters langs om te filosoferen over eensteungroep van bijstandsvrouwen. Op internet had ze gezien hoe vrouwengroepen tips uitwisselen en zo iets wilde ze ook. Ik kon toen even geen zet geven aan haar ambitie en voelde me ook niet gekwalificeerd voor deze vraag. Ik kan wel een begin maken en organisatorische voorwaarden scheppen, maar uitvoering van een activiteit van vrouwen kan beter door een vrouw worden gedaan. Een tijd later kon ik een link leggen. Een Antilliaanse medewerkster van de stedelijke steunfunctie Krosbe begon in Pendrecht een project. Ze werkte via de Smile-methode: via een cursus wilde ze een netwerk vormen en een opvoedingssteunpunt. Met veel moeite had ze iets opgezet maar na zeven weken was de groep weer leeggebloed.

Dat zie je vaker. Een cursus opvoedingsondersteuning loopt onmiddellijk weer leeg omdat mensen naar taalcursussen gaan, in traject worden gezet bij de OK-bank en dan niet meer beschikbaar zijn voor de activiteit waarmee ze waren begonnen. Je hebt een aanbod en contact, mensen maken de stap om naar zo'n cursus toe te gaan, en dan willen ze meteen meer en allerlei dingen tegelijk. Mensen hebben vaak hun doelen niet scherp. Bij een cursus opvoeding blijkt dat ze nog veel meer in hun hoofd hebben. Hun vraag laat zich niet afkaderen tot een bepaald punt. Daar komt bij dat de hele systeemwereld op zoek is naar doelgroepen. Als het je met pijn en moeite gelukt is om contact te hebben met een groep springen projecten als Goals, OK-bank e.a. er allemaal op. Daar moeten we wat op bedenken, want daar gaan dingen op mis.

Extra complicatie bij het initiatief was dat de school als insteek werd gekozen. Scholen in Pendrecht waren daar nog niet aan toe. Ik benaderde de Krosbe medewerkster met een voorstel om het anders aan te pakken. Ik had hetzelfde uitgangspunt: netwerkvorming via een kerngroep van mensen die ieder weer hun eigen contacten hebben. Alleen mijn uitgangspunt is dat je het buurtgericht moet opzetten en niet aan een school moet hangen. Of het via de buurtsetting wel werkt wist ik natuurlijk niet zeker, maar ik had wel contact met een aantal vrouwen die gezegd hadden dat ze wat wilden.

We organiseerden een ontbijt om te zien of er draagvlak was. Dat was leuk en iedereen was enthousiast. Er kwamen voldoende moeders om te kunnen zeggen: we kunnen verder.

Er moesten wel enkele beelden worden gecorrigeerd. Pendrecht is een dorp en over iedereen die haar hoofd boven het maaiveld uitsteekt

bestaan beelden. Het beeld van de vrouwen uit de Ossenissebuurt was dat het ‘slechte moeders’ zijn. Dat zijn moeders die niet op afspraken komen bij het schoolmaatschappelijk werk. De meeste deelnemers aan het ontbijt kwamen uit de Ossenissebuurt, maar er waren ook vrouwen uit andere buurten. Een vrouw uit de Tiengemetenbuurt die een illegale kinderopvang heeft, een Kaapverdiaanse vrouw uit de Stellendamstraat en een Antilliaanse die actief is in de Zierikzeebuurt. Het hoort ook bij het dorp Pendrecht dat al die vrouwen elkaar allang gezien hadden.

Het ontbijt vond plaats in inloophuis Het Verhaal. Dat is een plek met ongedwongen sfeer, met een bankstel, een keukentafel e.a. De ruimte biedt voldoende veiligheid en vertrouwdheid om over persoonlijke dingen te kunnen praten. De moedergroep komt daar nu iedere woensdagochtend bij elkaar. Ze hebben de ruimte dan voor zichzelf. Het Verhaal krijgt een kleine vergoeding en de gastvrouw die koffie zet en kleine kinderen bezig houdt krijgt een cadeaubon. ‘Moedergroep Pendrecht,’ staat er op de affiche voor de bijeenkomsten, ‘want moeders steunen elkaar.’

We zijn met elf moeders, twintig kinderen en twaalf tieners op weekend geweest met de Volkshogeschool. Tieners en moeders deden een programma ‘grenzen stellen’. Hoe vecht je conflicten uit, wanneer laat je het even liggen en wanneer ga je er mee verder. Een moeder die er alleen voor staat moet ieder conflict tot het einde door zetten en kan niet zeggen, pa neem jij het even over. Dat wisselen gebeurt in traditionele kerngezinnen. Het grote probleem van éénoudergezinnen is dat dit niet kan. Als je als ouder tien keer nee zegt maar het één keer laat lopen dan moet je daarna weer twintig keer nee zeggen. Voor een moeder alleen is dat een onmogelijke taak. Als kinderen misbruik maken van de situatie heb je het heel zwaar.

We kozen voor een weekend op Center Parcs. De mensen van de moedergroep hebben nooit de kans om daar heen te gaan.

De moedergroep staat en is een begrip geworden. Dat is ook lastig. Ze hebben zich geprofileerd en worden nu voor van alles gevraagd. Ze worden door allerlei beleidsmakers benaderd als vertegenwoordiger van een hele groep en moeten doen alsof ze alle moeders van Pendrecht kennen.

De vrouwen maken ook een persoonlijke ontwikkeling door. Ze deden een training presentatietechnieken en bezochten de startconferentie van de Onderwijs Kanzen Zone in Pendrecht. Ze gingen in discussie over ouderparticipatie en ouderbetrokkenheid. Hun boodschap was dat er weerstand is bij ouders om zich te laten ondersteunen vanuit school. Witte scholen hebben uitgesproken opvattingen over wat goed moeder gedrag is. Die moeders hebben daar hele goede antennes voor.

We organiseerden ook een bijeenkomst over opvoeding op straat. Behalve de moedergroep deden daaraan ook Nederlandse moeders mee van de speeltuin en de oudercommissie. De mensen van de moedergroep zeiden: het gaat niet goed met onze kinderen. De andere moeders zeiden: inderdaad, het gaat niet goed met jullie kinderen en daar hebben onze kinderen last van. De verhoudingen blijven lastig maar ze verketteren elkaar niet. Ze kennen elkaar nu en ze willen ook wel met elkaar verder.

De medewerkster van Krosbe en ik doen samen de coaching van de groep. Dat werkt goed, maar de inzet van het opbouwwerk en van Krosbe is eindig. Dat leidt tot allerlei strategische discussies. Moet de moedergroep onderdak zien te vinden bij een moedercentrum of ouderpunt dat vanuit de Onderwijs Kansen Zone wordt ontwikkeld?

Moet dat een voorziening worden met een gebouw, met het risico dat sommige groepen wel komen en andere niet? Of moet het mobiel blijven met een aanbod dat aangepast kan worden bij verschillende situaties en plekken? Waar is ruimte voor laagdrempelige en goedkope kinderopvang, van moeders onder elkaar? Je ziet op het moment vooral commerciëlen de wijk in komen met opvangvoorzieningen die voor veel mensen volstrekt onbetaalbaar zijn.

De vrouwen van de kerngroep hebben veel geïnvesteerd in de moedergroep. Het gaat ook om hun eigen ontwikkeling en mogelijkheden voor opleiding en werk bij TOS, kinderopvang of de moedergroep.

Er zijn allerlei initiatieven in de wijk die versterking nodig hebben en behoefte hebben aan kader. De brassband, speeltuin 7, een Marokkaanse vrouwengroep. In de moedergroep hebben we gezegd: er is minstens zoveel behoefte aan kadervorming als aan opvoedingsondersteuning. Mannen zie je niet in de buurt. Ze hebben geen invloed op het sociale verkeer. Bij de oude Pendrechtenaren zijn mannen en vrouwen actief. Bij de nieuwe Pendrechtenaren zie je alleen vrouwen.

Bij brassband en bij de moedergroep begint het met een groep die wat wil. Het zijn mensen die met elkaar iets willen en elkaar vinden op een bepaald belang. Ze moeten dan gaan dealen met de wereld gaan om hun doel te bereiken. Dat is een leerproces. De mensen van de brassband leren hoe zich moeten handhaven in een Nederlandse situatie.

Ze hebben een eigen stukje cultuur, maar ze hebben wel anderen nodig voor een oefenruimte, vergunningen en geld. Ze moeten in gesprek met de mensen van het muziekcorps Ahoy.

De moedergroep is een multiculturele groep omdat de mensen elkaar kennen van een straat. Het is ook een groepje dat wat wil en dat gaat botsen met het voorzieningenbeleid van de (deel)gemeente.

Ook dat is een leerproces.